

ОПИТУВАННЯ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ №2

Опитування щодо стану захисту в Україні було підготовлено та проведено УВКБ ООН та Офісом Омбудсмана України у партнерстві з організаціями «Донбас SOS», Право на захист (R2P), Десяте квітня (ТТА), NEEKA, «Рокада» та у співпраці з Кластером захисту.

Опитування з питань захисту в Україні надає загальнонаціональний аналіз доступу людей до прав і послуг, з основним акцентом на внутрішньо переміщених осіб, осіб, що повертаються, та інших людей, безпосередньо постраждалих від війни. Мета опитування — інформувати дії Уряду України, а також заінтересованих осіб із гуманітарних питань та відновлення.

Цілі «Опитування з питань захисту в Україні»:

- **Надання аналізу у сфері захисту:** Опитування, засноване на підході, що ґрунтується на правах людини, забезпечує аналітичний огляд ситуації у сфері захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО), осіб, що повертаються та інших осіб, безпосередньо постраждалих від війни, включно з доступом до їхніх прав і послуг у різних секторах.
- **Сприяння принципу «Нікого не залишити осторонь»:** Опитування враховує вік, стать, інвалідність, а також поширеність особливих потреб, що дозволяє визначити групи, які можуть стикатися з особливими або підвищеними ризиками й бар'єрами.
- **Інформування сталих рішень щодо переміщення:** Виявлення особливих потреб і бар'єрів, пов'язаних із переміщенням, допомагає інформувати планування та програмування, спрямоване на підтримку сталих рішень для ВПО.

Ризики у сфері захисту

На основі порівняльного аналізу 1-го та 2-го раундів «Опитування з питань захисту» виділяються такі 10 ключових проблем у сфері захисту. Вони показують, у яких сферах ризики зросли та де бар'єри зберігаються або посилюються.

⚠ 53% українців, які перебувають у переміщенні, повернулися або іншим чином постраждали від війни, повідомляють про недостатність безпеки. Для 29% це має значний негативний вплив на їхнє повсякденне життя — зростання на 3% порівняно з раундом 1.	⚠ Лише 40% українців, які проживають у прифронтових районах, мають намір евакуюватися у разі погіршення безпекової ситуації — зменшення на більш ніж на 10% порівняно з раундом 1. Люди старшого віку найменше схильні до евакуації та мають найбільші бар'єри, що викликає занепокоєння, що вони можуть опинитися в небезпечних ситуаціях.
⚠ 42% повідомляють про занепокоєння, пов'язані з психічним здоров'ям і психосоціальною безпекою. Психічне навантаження війни й переміщення надзвичайно високе для: літніх людей у групі ризику (58%), людей із хронічними захворюваннями (58%), домогосподарств, очолюваних однією особою (68%). Усі ці групи повідомляють про зростання проблем порівняно з раундом 1.	⚠ 18% стикаються з бар'єрами щодо свободи пересування, що означає зростання на 3% порівняно з раундом 1. Бар'єри особливо високі для: літніх людей у групі ризику та домогосподарств із однією головою (по 31%), людей із хронічними захворюваннями (27%), людей з інвалідністю (24%).
⚠ 38% повідомляють про бар'єри в доступі до системи правосуддя без сторонньої допомоги — зростання на 6% порівняно з раундом 1. Люди віком 60+ (46%) та люди з особливими потребами (44%) стикаються з ще більшими перешкодами.	⚠ Права на житло найбільше порушені у внутрішньо переміщених українців. Понад 62% повідомляють, що їхнє житло повністю або частково зруйноване чи зайняте. Ще 15% не знають про стан свого житла.
⚠ Лише 4% ВПО отримали повну або часткову компенсацію за пошкоджене чи зруйноване житло. Також вони стикаються з підвищеними бар'єрами в отриманні компенсацій: 34% повідомляють про відсутність необхідних документів, 23% не знають процедури.	⚠ Бар'єри в доступі до соціального захисту зросли до 13%, що на 4% більше, ніж у раунді 1. Для ВПО з особливими потребами та особливо для людей старшого віку, які найбільше залежать від системи соціального захисту, бар'єри ще вищі — 25%.
⚠ 16% не мають цифрового доступу — зростання на 4% від першого раунду. Цифровий доступ серед ВПО 60+ із особливими потребами є сильно обмеженим: 30% повідомляють про повну його відсутність. Ця група також має високі бар'єри в доступі до фінансових послуг — 16%.	⚠ Люди, які повернулися з переміщення, частіше повідомляють про труднощі соціальної інтеграції: на 10% менше почуваються прийнятими в громаді, куди повернулися; 5% осіб, що повернулися, повідомляють про напруження у громаді — зростання на 3% порівняно з раундом 1.

Коротка довідка щодо питань захисту

Коротка довідка щодо захисту узагальнює ключові результати другого раунду Опитування щодо захисту в Україні, тоді як повний Аналіз у сфері захисту нижче (див. сторінку 10) містить детальний виклад результатів. Висновки та аналіз ґрунтуються на результатах [Опитування щодо захисту №1](#), з відповідними порівняльними посиланнями, де це доречно. Рекомендації розроблені на основі результатів Аналізу у сфері захисту. Методологічна примітка додається в якості додатку.

Безпека та захист

53% респондентів не почуваються у безпеці через війну загалом, авіаудари зокрема, тимчасову окупацію частини території України, страх бідності та відсутність можливості жити у власному домі. Серед них, 29% відчують значний негативний вплив ситуації з безпекою на своє повсякденне життя, і понад чверть перебувають у вразливому або напруженому стані виживання. Ці показники ще вищі для осіб із особливими потребами, серед яких: 6% перебувають у край вразливій ситуації, 28% — у стані важкого виживання. Люди старшого віку без соціальної підтримки та домогосподарства, очолювано однією особою, є найбільш уразливими та перебувають у зоні підвищеного ризику.

Евакуації

24% респондентів проживають у «30-кілометровій зоні» вздовж лінії фронту. **40% мають намір залишити свої домівки у разі погіршення безпекової ситуації, 34% — не визначилися, а 19% не мають наміру виїжджати.** Особи, які не мають наміру евакуюватися, здебільшого: літнього віку, мають вищий рівень особливих потреб та уразливостей, зазвичай живуть наодинці. Серед 74% респондентів, які планують евакуюватися або не визначилися, більшість — майже 85% — зможуть евакуюватися самостійно або за допомогою сім'ї чи сусідів. Водночас 15% не зможуть, що свідчить про ризик, що механізми евакуації можуть не спрацювати саме там, де уразливість є найвищою. Це підкреслює потребу в більш ранньому залученні, індивідуально адаптованій допомозі, інтегрованих шляхах доступу до державної підтримки.

Психосоціальна безпека

42% респондентів повідомляють про занепокоєння, пов'язані з психічним здоров'ям та психосоціальною безпекою (ПЗПСП/МНПСС). Серед респондентів із особливими потребами рівень занепокоєння на 11% вищий. Особливо високі показники серед: людей із хронічними захворюваннями — 58%, людей старшого віку у групі ризику — 58% (переважно тих, хто не має соціальних мереж підтримки або залежить від догляду), домогосподарств, очолюваних однією особою, — 68%. 28% тих, хто повідомляє про ПЗПСП-проблеми, відчують значний негативний вплив на своє життя, щодня переймаються цим і наближаються до межі виснаження своєї стійкості. 9% респондентів зазначили, що справляються погано або взагалі ледве справляються. Підвищений рівень ПЗПСП-стурбованості свідчить про те, що частина населення наближається до межі своєї резиліентності: 9% перебувають у вразливому стані, існує ризик довгострокового погіршення добробуту.

Свобода пересування

Понад 18% респондентів стикаються з обмеженнями свободи пересування. Особи з особливими потребами мають підвищені бар'єри — 24%. Набільші обмеження виникають для: літніх людей у групі ризику — 31%, домогосподарств, очолюваних однією особою, — 31%, людей із хронічними захворюваннями — 27%, людей з інвалідністю — 24%. Основні перешкоди: а) безпекові — обстріли, міни, блокпости; б) недоступність інфраструктури та транспорту, включно з проблемами доступності та вартості, а також відсутність необхідних допоміжних засобів пересування; в) проблеми з документами. Це напрямку обмежує доступ до: послуг, засобів до існування, участі в житті громади, можливості евакуюватися у разі потреби.

Єдність сім'ї

35% респондентів розділені з найближчими членами родини — дітьми, батьками або подружжям. Основні причини цього: 61% — вимушене переміщення всередині України, 21% — переміщення за кордон, 12% — війна та окупація. Сімейне розділення може посилювати ПЗПС-стурбованість, послаблювати неформальні мережі догляду, збільшувати навантаження на систему соціального захисту. Люди похилого віку, що живуть одні, та домогосподарства, очолювані однією особою, стикаються з особливо високими ризиками.

Права на житло, землю і майно

Серед проблем, пов'язаних із житлом, землею та майном (HLP), було визначено такі: **проблеми з документацією**, оскільки 15% респондентів не мають достатньої документації (наприклад, для підтвердження права власності) або не впевнені в її наявності; **недоступність житла через окупацію (8%)**; **пошкодження та руйнування житла**, причому 26% респондентів повідомили, що їхнє житло було повністю зруйноване. Зокрема, майже **50% стикаються з труднощами у питаннях документів і поінформованості при отриманні компенсації.** Загалом ВПО мають значно вищі ризики та більшу вразливість, пов'язану з житлом. Недостатність документів і низька обізнаність щодо процедур компенсації створюють бар'єри для: відновлення прав на житло, переходу до сталих рішень, зменшення ризику тривалого переміщення.

Доступ до соціальної підтримки

Залежність від державної соціальної допомоги та пенсійних виплат є високою — 71% респондентів, тоді як 13% респондентів покладаються на соціальні послуги, що надаються державою. Залежність від державної соціальної допомоги та послуг ще більше зростає для внутрішньо переміщених осіб, людей похилого віку, а також осіб з особливими потребами. Проте 13% стикаються з перешкодами у доступі до системи соціального

захисту, причому такі перешкоди є більш значними для ВПО та осіб з особливими потребами, зокрема тих, хто найбільше залежить від державної системи соціального захисту.

Доступ до базових потреб і послуг

Більшість респондентів повідомляють про добрий або задовільний доступ до електроенергії, продуктів харчування та води протягом останніх трьох місяців до моменту збору даних. Однак **невелика група респондентів має труднощі або навіть нестачу цих базових потреб**. Доступність за ціною є найбільшою перешкодою в доступі до продуктів харчування, тоді як обмежена наявність є основною проблемою в доступі людей до електропостачання та води. Що стосується доступу до основних послуг, то **7% респондентів мають труднощі з доступом до медичних послуг**. Особи, які стикаються з бар'єрами, пов'язаними з доступністю чи вартістю, непропорційно часто є особами старшого віку або особами з інвалідністю. Основні бар'єри включають відсутність транспорту, його обмежену доступність або високу вартість, а також відсутність необхідних документів.

Доступ до працевлаштування

19% респондентів не мають роботи, і 35% із них шукають роботу. Серед них майже половина (46%) повідомляють, що доступних вакансій немає, 17% не мають необхідного досвіду та навичок для наявних робіт, а **29% не можуть знайти роботу з необхідною гнучкістю, щоб поєднувати її з обов'язками по догляду**. Для жінок цей бар'єр вищий — **35%**. Лише 4% респондентів повідомляють про виключення або дискримінацію як бар'єри у працевлаштуванні, і цей бар'єр стосується виключно ВПО. Високий рівень безробіття серед ВПО обмежує перспективи їхньої інтеграції, підвищує залежність від соціального захисту та зменшує ймовірність сталого відновлення.

Доступ до фінансових послуг

90% респондентів мають доступ до фінансових послуг, таких як банки, пошта або онлайн-доступ, тоді як 7% — не мають. Жінки повідомляють про доступ до фінансових послуг на 2% частіше, ніж чоловіки. **Люди старшого віку, зокрема ті, хто має особливі потреби, стикаються з вищими бар'єрами доступу до фінансових послуг — 10%**. Основними бар'єрами є: відсутність знань, як ними користуватися (57%), труднощі з фізичним або цифровим доступом до провайдерів фінансових послуг (32%), недостатня поінформованість про доступні фінансові послуги (5%), труднощі, пов'язані з документами (4%). Ці бар'єри можуть призвести до того, що люди старшого віку та особи з особливими потребами будуть виключені з доступу до важливих виплат, банківських операцій і механізмів компенсації.

Доступ до цифрових послуг

84% респондентів мають цифровий пристрій. Із них 10% мають труднощі з його використанням через низький рівень цифрової грамотності або інвалідність. Люди старшого віку стикаються майже з удвічі більшими труднощами — **19%**. **16% респондентів взагалі не мають цифрового пристрою**. Цей показник на **11% вищий серед людей віком 60+, що значно обмежує їхній цифровий доступ**. Потреба в цифрових пристроях та способи їх використання різняться залежно від ситуації з переміщенням, віку та гендеру. Зокрема: жінки частіше використовують цифрові засоби для отримання інформації про державну чи гуманітарну допомогу та для онлайн-освіти. Обмежений цифровий доступ може створювати додаткові труднощі у доступі до державних послуг, отриманні інформації, поданні заяв на компенсацію та громадській участі, особливо зважаючи на високий рівень цифровізації України.

Соціальна інтеграція

Більшість ВПО (77%) і осіб, що повертаються, (83%) не повідомляють про серйозні бар'єри у соціальній інтеграції. Ключові респонденти визначили житло та зайнятість як дві основні проблеми інтеграції ВПО. **Також наголошується на важливості соціальних зв'язків у громаді, до якої прибувають і в якій проживають ВПО**. Декілька ключових респондентів відзначили важливість проактивної ролі самих людей у соціальній інтеграції та важливість механізмів захисту на рівні громади, таких як ради ВПО.

Участь

Більшість респондентів або не мали потреби, або могли брати участь у справах місцевої громади. **Проте 9% респондентів повідомляють, що вони не змогли або не завжди могли брати участь у житті громади**. Особи, що повертаються, стикаються з більшими бар'єрами участі. Обмеження участі означає, що ВПО та особи, що повертаються, мають менший вплив на місцеві рішення, які стосуються їхнього доступу до послуг та інтеграції.

Доступ до правосуддя

Майже дві третини респондентів — **62%** — або можуть упевнено користуватися системою правосуддя, або вірять, що зможуть розібратися в ній за потреби. **38% потребують допомоги, не впевнені, що зможуть орієнтуватися самостійно, або почуваються повністю безпорадними, що обмежує їхній доступ до правосуддя**. Обмежені можливості навігації в системі правосуддя можуть підірвати доступ до документів, прав на житло, компенсацій та юридичних механізмів захисту.

Основні рекомендації

Уряду України

1. Державна система захисту та пошуку рішень у сфері внутрішнього переміщення не пристосована для системного реагування на потреби новопереміщених осіб та ефективного вирішення проблем масштабного внутрішнього переміщення. Уряду України слід розробити цілісну, доступну та інклюзивну державну систему, що ефективно захищатиме внутрішньо переміщених осіб з моменту їхнього переміщення та невідкладно сприятиме пошуку довгострокових рішень із чітким визначенням ролей та повноважень.

Результати опитування засвідчують наявність специфічних соціально-економічних та житлових вразливостей серед ВПО, окрім бар'єрів, що пов'язані безпосередньо з переміщенням, та ризиків у сфері доступу до прав і послуг у різних секторах. Наразі розподіл ролей та повноважень центральних органів влади у сфері внутрішнього переміщення залишається нечітким; наявна державна підтримка надається із запізненням і є розпорошеною між різними програмами, частина з яких є лише пілотними, що створює додаткову невизначеність. Як наслідок, ВПО стикаються з труднощами в отриманні ефективного доступу до наявної системи державної підтримки, не знаючи, куди саме звертатися, та не маючи можливості отримувати допомогу гарантовано й на інклюзивній основі.

- **Відповідальність держави:** Чітко визначити ролі та повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері внутрішнього переміщення, зокрема шляхом оновлення відповідних положень про міністерства, а також створити постійний міжвідомчий офіс і механізм координації для забезпечення «загальноурядового підходу» із залученням органів влади національного та місцевого рівнів, з метою реагування на питання внутрішнього переміщення та їх вирішення в межах єдиної, послідовної та узгодженої державної політики
- **Державна стратегія щодо внутрішнього переміщення:** Прискорити розробку нової Державної стратегії щодо внутрішнього переміщення з фокусом на довгострокових рішеннях, зокрема враховуючи виявлені житлові та соціально-економічні вразливості ВПО, а також забезпечити повну підтримку з боку відповідних органів влади на національному та місцевому рівнях із зобов'язанням виділити необхідне бюджетне фінансування для реалізації стратегії.
- **Доступна, цілісна та інтегрована державна підтримка ВПО через «Шлях ВПО»:** Переглянути та інтегрувати наявну підтримку ВПО в єдину доступну систему
 - Сприяти розробці «Шляху ВПО» — інтегрованого шляху користувача, що полегшує доступ ВПО до наявної системи державної підтримки та дозволяє відійти від поточного розрізненого та фрагментарного підходу. Цей «Шлях ВПО» має базуватися на реформованому реєстрі ВПО, що містить актуальні дані про внутрішнє переміщення.
 - У рамках розробки «Шляху ВПО» переглянути наявні урядові програми підтримки для створення єдиної цілісної та інтегрованої системи, від моменту переміщення до знайдення довгострокових рішень. Це включає перегляд, коригування та унормування відповідних пілотних проєктів, зокрема щодо соціальної оренди (Постанова КМУ № 1225) або фінансування окремих соціальних послуг за принципом «гроші ходять за людиною» (наприклад, Постанови КМУ № 888 та № 1169)
- **Ефективний доступ до реєстрації ВПО та системи соціального захисту, зокрема для ВПО похилого віку або з особливими потребами:**
 - Забезпечити ефективний доступ ВПО до державної системи соціального захисту з моменту початку переміщення. Для цього вкрай важливо, щоб органи влади співпрацювали задля забезпечення своєчасного доступу до реєстрації ВПО, зокрема шляхом регулярного оновлення Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих РФ (Наказ № 376). Крім того, механізм попередньої реєстрації, передбачений Постановою КМУ № 1307, дозволяє пришвидшити доступ до виплат допомоги на проживання ВПО на ранніх етапах переміщення та має бути інтегрований у розробку «Шляху ВПО».

- Переглянути соціальні послуги та краще адаптувати їх до реалій внутрішнього переміщення, забезпечивши належні спроможності мобільного реагування та механізми фінансування за принципом «гроші ходять за людиною», зокрема шляхом переведення Постанов КМУ № 888 та № 1169 на постійну основу. Крім того, необхідно значно посилити спроможності щодо надання послуг людям похилого віку у переміщенні для досягнення цілей деінституціоналізації.
- Інтегрувати в систему соціального захисту модель надання базової соціальної підтримки силами громадських організацій або волонтерів громади (наприклад, соціальних фасилітаторів) з метою систематизації доступності такої підтримки на рівні громади, залучаючи наявний потенціал громадянського суспільства та доповнюючи систему соціальних послуг.
- **Відновлення житлових прав та забезпечення житлових рішень:** Докладати більш узгоджених зусиль для відновлення житлових прав та створення доступу до житлових рішень для ВПО, чиє житло повністю зруйноване або є недоступним. Це передбачає, зокрема, розширення фонду житла, що може використовуватись в цих цілях, в тому числі фонду житла для тимчасового проживання ВПО згідно з Постановою КМУ № 495, а також коригування механізму соціальної оренди (Постанова КМУ № 1225), передусім для ВПО похилого віку, які отримують послуги соціальної адаптації, або розробку нової програми соціальної оренди з використанням об'єктів державної власності. Крім того, необхідні заходи, що сприятимуть реєстрації прав власності на житло, зокрема на прифронтових територіях, та підвищать рівень правової захищеності ВПО у сфері орендних відносин.
- **Доступ до компенсації за пошкоджене та зруйноване майно:** Посилити інформування щодо доступу до компенсації, включаючи строки компенсаційних виплат, та усунути документальні перешкоди для доступу до схеми компенсацій. Крім того, необхідно підвищити обізнаність щодо важливості реєстрів збитків для отримання репарацій у майбутньому.
- **Переведення місць тимчасового проживання (МТП) у соціальну сферу та сприяння вирішенню проблем переміщення:** Перевести МТП у соціальну сферу для надання житла на визначений строк на основі оцінки потреб, а також надавати пріоритет працевлаштуванню ВПО працездатного віку, які проживають у МТП, та наданню послуг соціальної адаптації найбільш вразливим серед них, щоб дати їм змогу знайти довгострокові рішення проблеми переміщення поза межами МТП.
- **Сприяння соціальній інтеграції та участі:** Сприяти підвищенню ролі громадських організацій та посилювати їхню спроможність підтримувати соціальну інтеграцію та згуртованість у громаді; посилювати роль Рад ВПО (Постанова КМУ № 812) для забезпечення врахування голосу ВПО та їхнього впливу на політику і рішення, що їх стосуються; заохочувати голів громад активно залучати ВПО та осіб, що повернулися, до процесу прийняття рішень на місцевому рівні.
- **Покращення доступу до правосуддя через систему безоплатної правничої допомоги:** Посилити систему безоплатної правничої допомоги (БВПД), зокрема роль параюристів, для покращення доступу до інформації про систему правосуддя та про те, як нею користуватися. Система БВПД має зосередити свої ресурси на усуненні документальних перешкод для реєстрації права власності на житло, отримання компенсації, реалізації свободи пересування, а також доступу до працевлаштування та державної системи соціального захисту.

2. Державний механізм евакуації потребує вдосконалення шляхом покращення доступу до інформації та підтримки у підготовці, а також має бути краще адаптований до потреб осіб, які наражаються на найбільші ризики під час евакуації, зокрема людей похилого віку з особливими потребами, включно з тими, хто проживає в інституційних закладах на прифронтових територіях. Евакуація має бути повністю інтегрована в загальну державну систему підтримки у сфері внутрішнього переміщення для забезпечення рівного доступу до допомоги для всіх новопереміщених осіб.

Похилий вік та наявність особливих потреб є найважливішими факторами, які слід враховувати у людиноцентричному механізмі евакуації, оскільки особи похилого віку, і особливо ті, хто має особливі потреби, найменш схильні до евакуації та часто виїжджають останніми, стикаючись із суттєвими бар'єрами, насамперед через обмежену мобільність та стан здоров'я. Страх втрати всього майна та відсутність альтернатив є двома головними перешкодами для евакуації людей, окрім фінансових обмежень.

- **Пріоритизація реалізації Постанови КМУ № 1307:** Невідкладно забезпечити виконання Постанови КМУ № 1307 шляхом виділення необхідних людських та фінансових ресурсів, зокрема для розгортання мультидисциплінарних команд, що надають державні послуги новопереміщеним особам, а також для попередньої реєстрації таких осіб

задля пришвидшення їхнього доступу до державної підтримки. Цей процес має бути інтегрований у загальний «Шлях ВПО», щоб гарантувати новопереміщеним особам доступ до всього спектра державної допомоги.

- **Раннє попередження, інформування та підтримка у підготовці:** Розробити механізм раннього попередження для громад, що перебувають під загрозою евакуації, задля завчасного інформування населення та підготовки до можливої евакуації, включно із заходами психологічної та практичної підготовки. Зокрема, необхідно покращити доступ до інформації про підтримку під час евакуації, а також про наявне альтернативне житло та послуги. Ніхто не повинен залишитися без допомоги через те, що не знає, де шукати підтримку для евакуації або куди їхати.
- **Механізм евакуації, адаптований до потреб груп найвищого ризику:** Адаптувати та покращити механізм евакуації, зокрема в рамках Постанови КМУ № 1307, для евакуації людей похилого віку та осіб з інвалідністю. Це включає підтримку у вигляді інформування та підготовки, соціального транспортування, психологічної та правничої допомоги, а також соціального супроводу або ведення індивідуальних справ (case management) для забезпечення доступу до безпечного та гідного альтернативного розміщення з наданням безперервного догляду в системі соціального захисту за потреби. Особливо важливо, щоб мультидисциплінарні команди, передбачені Постановою КМУ № 1307, були забезпечені всім необхідним для підтримки саме цих груп населення.
- **Термінова державна підтримка для безпечної евакуації осіб, які перебувають в інституційних закладах:** Як невідкладний захід, що узгоджується з цілями деінституціоналізації, розробити спеціальну державну програму для безпечної та гідної евакуації і переміщення осіб, які проживають в інституційних закладах на прифронтових територіях, до більш безпечних регіонів. Приймаючі області повинні надавати пріоритет розміщенню мешканців таких закладів у належних приміщеннях із забезпеченням необхідних послуг догляду.
- **Розширення доступу до належного розміщення та соціальних послуг:** Нарощувати спроможності щодо забезпечення належного розміщення з постійним доступом до соціальних послуг, яких можуть потребувати новопереміщені особи похилого віку та особи з інвалідністю, включаючи послуги підтриманого проживання, стаціонарного догляду та соціальної адаптації. Це має включати механізм державних асигнувань на підготовку приміщень, де можуть надаватися необхідні соціальні послуги, на доповнення до Постанови КМУ № 888. Механізм субвенції, що діяв цього року (Постанова КМУ № 1160) для розширення можливостей належного розміщення, має бути збережений на 2026 рік і розширений для включення приміщень та мобільних бригад для надання соціальних послуг. Крім того, фінансування послуги соціального розміщення згідно з Постановою КМУ № 1169 має бути збережене та переведене на постійну основу.
- **Посилення державної координації евакуації:** Удосконалити механізм координації евакуації, зокрема шляхом регулярного скликання представників органів державної влади всіх рівнів, а також зацікавлених сторін у сфері гуманітарної діяльності та відновлення, для координації дій у всіх відповідних секторах щодо раннього попередження, готовності, інформування, проведення евакуаційних операцій та доступу до допомоги і послуг у місцях прибуття. Така координація також має сприяти регулярному оновленню переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які є тимчасово окупованими згідно з Наказом № 376, і бути тісно пов'язаною із загальною урядовою координацією питань внутрішнього переміщення, щоб гарантувати, що евакуація не буде відірвана від загальної системи захисту ВПО.

3. Безбар'єрне середовище для всіх має передбачати усунення специфічних бар'єрів, з якими стикаються ВПО, особи, що повернулися, та інші постраждалі від війни, приділяючи особливу увагу людям похилого віку, особам із хронічними захворюваннями та інвалідністю, а також домогосподарствам, очоленим одним дорослим. Зокрема, Уряд має усунути бар'єри, що впливають на свободу пересування та реалізацію прав на компенсацію, доступ до соціального захисту та працевлаштування, громадську участь і систему правосуддя, цифровий доступ, а також доступ до надавачів фінансових послуг.

Безбар'єрна Україна має бути безбар'єрним середовищем для всіх, а отже, повинна усувати різні бар'єри — фізичні, матеріальні чи правові — з якими стикаються ВПО, особи, що повернулися, та інші постраждалі від війни, про що детально йдеться в цьому опитуванні. З огляду на потужні тенденції до цифровізації в Україні та враховуючи вплив війни на енергетику та пов'язані цифрові системи, особливу увагу слід приділити тим, хто не має цифрового доступу та хто страждає від відключень енергопостачання і перебоїв у роботі цифрових систем.

- **Усунення бар'єрів у доступі до публічних послуг та транспорту:** Посилити зусилля щодо усунення бар'єрів доступності, пов'язаних із громадською інфраструктурою, послугами та транспортом, зокрема для людей похилого віку та осіб з інвалідністю, а також розширити доступ до допоміжних засобів або забезпечити їх надання за потреби.

- **Увага до бар'єрів у цифровому доступі та розробка альтернатив:** Оскільки цифровізація є чітким вектором у забезпеченні доступу до державної підтримки, необхідно розробити та впровадити стратегію для: (а) скорочення розривів у рівні цифрової грамотності та доступу; і (б) покращити охоплення людей, які наразі виключені з цифрових механізмів. Враховуючи вплив війни на енергетику та відповідну функціональність цифрових систем, вкрай важливо мати запроваджені резервні рішення та альтернативи.
- **Цілісна система соціального захисту через поєднання стаціонарних та мобільних підходів:** Доступ до системи соціального захисту ускладнюється недостатньою обізнаністю, проблемами з документами, відсутністю послуг, фізичною недоступністю приміщень та обмеженою спроможністю надавачів. Ці проблеми слід вирішувати шляхом розробки цілісного підходу до соціального захисту в умовах децентралізованої системи та ефективного застосування принципу фінансування «гроші ходять за людиною». Крім того, передові практики, такі як розширення надання послуг у мобільний спосіб, міжмуніципальне співробітництво та посилення партнерства з механізмами захисту на рівні громади (наприклад, із соціальними фасилітаторами або громадськими організаціями), мають бути стандартизовані в системі соціального захисту для оптимізації використання ресурсів.
- **Подолання бар'єрів, пов'язаних із документами та правовою обізнаністю:** Реалізація права на компенсацію, доступу до правосуддя та інших прав ускладнюється через необізнаність щодо процедур та необхідної документації. Для усунення цих бар'єрів на шляху до прав та послуг необхідне підвищення рівня правової обізнаності та покращення доступу до системи БВПД.
- **Покращення доступу до працевлаштування через гнучкість та наявність послуг догляду:** Сприяти перекваліфікації та впровадженню гнучких форм зайнятості, з огляду на демографічні зрушення та зростання частки осіб з особливими потребами у суспільстві, з метою розширення доступу до працевлаштування для осіб з інвалідністю, одиноких опікунів, ВПО та інших осіб, що стикаються з бар'єрами. Крім того, для посилення інклюзії жінок на ринку праці, зокрема одиноких жінок, які здійснюють догляд, вкрай важливо розширити надання відповідних послуг денного догляду за дітьми та іншими підопічними особами.
- **Сприяння місцевим можливостям через ініціативи на рівні громад:** Залучати потенціал мереж громад та роль громадських організацій або громадських ініціатив для допомоги ВПО, особам з інвалідністю, одиноким опікунам та іншим особам, що стикаються з бар'єрами, у доступі до місцевих можливостей працевлаштування. Це може включати створення місцевих платформ для пошуку роботи у співпраці з місцевим бізнесом.
- **Посилення ролі Рад ВПО для розширення громадської участі:** Ради ВПО, утворені згідно з Постановою КМУ № 812, є важливим механізмом сприяння громадській участі. Органам місцевої влади слід активно залучати Ради ВПО до процесів місцевого планування та прийняття рішень.

Партнерам у сфері гуманітарного реагування та відновлення

Зусилля партнерів у сфері гуманітарного реагування та відновлення мають бути спрямовані на підтримку Уряду України у впровадженні вищезазначених рекомендацій. Крім того, за результатами опитування сформовано наступні рекомендації:

Для гуманітарних партнерів

1. Покращення інформування та надання догляду під час процесу евакуації

- Посилити інформування, використовуючи різноманітні канали комунікації, щоб полегшити процес евакуації, допомогти людям краще підготуватися до виїзду та адаптувати процеси евакуації до потреб людей похилого віку з особливими потребами, які мають найбільший ризик залишитися без допомоги. Принцип «гроші ходять за людиною» має застосовуватися протягом усього процесу евакуації.
- Збільшити кількість місць у МТП, доступних для осіб з інвалідністю, та інших центрах розміщення з послугами догляду для екстреного розміщення маломобільних людей або осіб з інвалідністю, зокрема в західних та центральних частинах України, одночасно сприяючи розширенню мережі відповідних закладів та послуг догляду для евакуйованих осіб похилого віку або з інвалідністю. Це вимагає інтегрованого планування та реалізації програм у сферах гуманітарного реагування та відновлення.
- Відповідно до Стратегічного пріоритету 2 Плану гуманітарних потреб та реагування (HNRP) на 2026 рік, розширити надання мультисекторальних послуг новопереміщеним особам за межами транзитних центрів, щоб уникнути дублювання та мінімізувати прогалини в наданні послуг, а також гарантувати, що всі новопереміщені особи у вразливому становищі зможуть отримати доступ до наявної гуманітарної підтримки незалежно від того, чи проходять вони через транзитний центр.

2. Пріоритизувати найбільш вразливих, щоб дотримуватися принципу «Нікого не залишити осторонь»

- Використовуючи результати цього опитування, гуманітарне реагування має забезпечувати та просувати людиноцентричний підхід, надаючи пріоритет тим, хто має найменший доступ, найнижчу стійкість та стикається з найбільшими бар'єрами, враховуючи вік, стать, інвалідність та поширеність інших особливих потреб, як зазначено в результатах цього дослідження. Гуманітарні зусилля, зокрема в межах програм грошової допомоги, мають бути особливо спрямовані на залучення людей, які не мають доступу до цифрових та фінансових послуг.
- На підтримку Стратегічного пріоритету 4 Плану гуманітарних потреб та реагування на 2026 рік, гуманітарні організації повинні закладати гнучкість у свою діяльність та надання послуг, щоб дати змогу найбільш вразливим людям у ситуації тривалого переміщення отримати доступ до державних послуг, знизити їхню вразливість та ризики у сфері захисту, сприяти їх інтеграції в приймаючих громадах та зменшити їхню залежність від гуманітарної допомоги, аби вони не залишилися осторонь процесів відновлення.

3. Посилення захисту на рівні громад

- Посилювати спроможність та сталість механізмів захисту на рівні громад, включаючи громадські організації, Ради ВПО або волонтерів громади, як частину зусиль з локалізації та для сприяння розбудові правозахисного громадянського суспільства. Забезпечити інтеграцію підходів до захисту на рівні громади у реалізацію всіх чотирьох Стратегічних пріоритетів Плану гуманітарних потреб та реагування на 2026 рік.
- Залучати локальні знання та потенціал механізмів захисту на рівні громад для сприяння моніторингу захисту та виявлення тих, хто піддається найбільшому ризику маргіналізації та соціального виключення, зокрема на прифронтових територіях, а також для посилення соціальної інтеграції та згуртованості в районах переміщення.
- Інвестувати в механізми захисту на рівні громади, які надають базову соціальну підтримку, тим самим посилюючи та доповнюючи державну систему соціального захисту моделлю базової соціальної підтримки.

4. Сприяти пошуку довгострокових рішень від самого початку

- Спираючись на Стратегічну ціль 4 Плану гуманітарних потреб та реагування на 2026 рік, вкрай важливо, щоб гуманітарне реагування давало змогу переміщеним особам якнайшвидше розпочати пошук довгострокових рішень проблем свого переміщення. Це включає зусилля з відновлення соціальних зв'язків, інтеграції в державну систему підтримки та розширення можливостей. Послуги у сфері захисту, зокрема правові, соціальні та психосоціальні, слід використовувати для інвестування у спроможність та суб'єктність людей і зменшення їхньої залежності, тоді як механізми захисту на рівні громади мають бути залучені для сприяння їхній соціальній інклюзії.
- Гуманітарні актори повинні зосередитися на тому, щоб дати можливість ВПО, які мешкають в МТП, досягти довгострокових рішень, враховуючи особливий ризик того, що ця категорія залишиться без допомоги, як свідчать результати цього дослідження. Зокрема, гуманітарному реагуванню рекомендується перейти до підходу інтеграції МТП, замість надання паралельних послуг.

Для партнерів у сфері відновлення

1. Інтегрувати потреби, пов'язані з евакуацією, у зусилля з відновлення

- Застосовувати гнучкість у фінансуванні програм відновлення, дотримуючись принципу «гроші ходять за людиною», гарантуючи, що новопереміщені особи та території, що їх приймають, будуть включені до зусиль з відновлення.
- Визначати можливості для посилення наявних соціальних послуг у районах, що приймають переміщене населення, зокрема шляхом інвестування у підготовку приміщень для найбільш затребуваних соціальних послуг, у тому числі для забезпечення виконання Постанови КМУ № 888 щодо підтриманого проживання та стаціонарного догляду задля підтримки цілей деінституціоналізації.

2. Втілювати принцип «Нікого не залишити осторонь» у процесах відновлення

- Забезпечити, щоб усе житло, громадська інфраструктура та активності, пов'язані з містобудуванням проєктувалися з урахуванням наявних демографічних реалій, зокрема старіння населення та зростання кількості осіб з інвалідністю. Тому доступні та безбар'єрні підходи мають бути пріоритетними як невід'ємна складова будь-яких таких заходів.
- Враховувати в житловій політиці та програмах підтримки підвищені житлові потреби переміщених осіб похилого віку, які покладаються на пенсії та соціальну допомогу, а не на заробітну плату. Це слід особливо враховувати в системах нарахування балів для соціального житла, у схемі надання тимчасового житла для ВПО згідно з Постановою КМУ № 495, а також у програмах субсидування оренди.

- Усунути прогалини у наданні правової допомоги, інформуванні та оформленні документів, що перешкоджають людям отримувати доступ до програм компенсації, таких як «Відновлення».
- Вирішити проблеми розриву в цифровому доступі та запровадити практичні альтернативні механізми в цифрових системах, щоб гарантувати, що особи без цифрового доступу не будуть обмежені в отриманні послуг, одночасно розширюючи цифровий доступ населення.
- Забезпечити, щоб проєкти відновлення чітко передбачали оцінку соціального впливу з індикаторами, що вимірюють вплив на ВПО, а не лише загальні показники для всього населення.

3. Інвестувати в соціальну підтримку на рівні громади

- Залучати локальні знання та механізми захисту на рівні громади для планування зусиль з відновлення, зокрема для підтримки їхньої ролі у виявленні осіб з найвищим рівнем ризику, охопленні людей, яким загрожує маргіналізація та соціальне виключення, а також у посиленні соціальної інтеграції та згуртованості на рівні громади.
- Надавати пріоритет фінансуванню соціальної інфраструктури на рівні громади (центри надання соціальних та адміністративних послуг, приміщення для надання послуг та базових сервісів), а також покращенню надання соціальних послуг у районах з великою кількістю ВПО.

4. Сприяти довгостроковим рішенням переміщенню

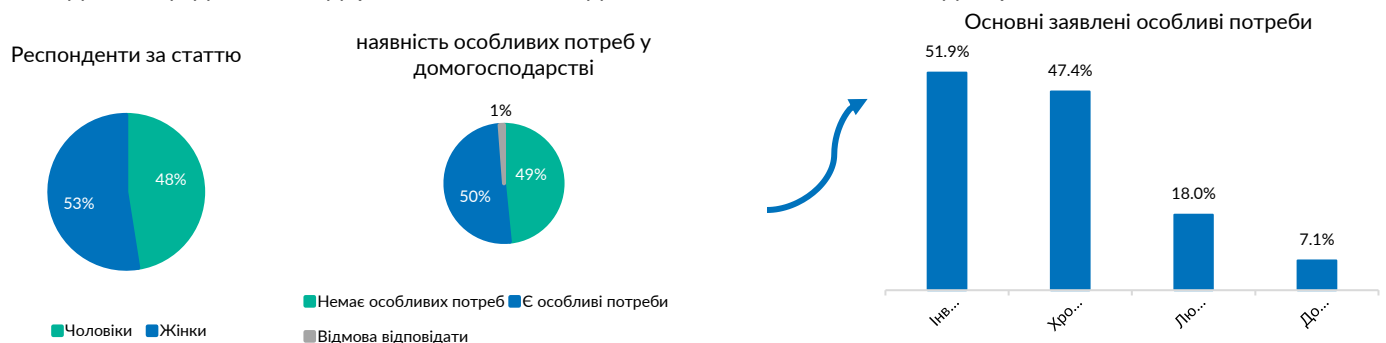
- Надавати системну підтримку Уряду для забезпечення надійного та послідовного підходу до вирішення проблем внутрішнього переміщення, що включає інвестиції в інституційну спроможність, законодавчу та політичну базу, державні програми, адаптовані до рішень щодо переміщення, а також у зусилля з координації внутрішнього переміщення під керівництвом держави.
- Впроваджувати адаптовані програми відновлення в населених пунктах з найбільшими потребами, пов'язаними з переміщенням, фокусуючись на соціальному захисті, житлі та зайнятості, водночас сприяючи соціальній згуртованості та інтеграції в районах, що приймають переміщене населення.
- Відповідно до висновків Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб (RDNA 4) та цього опитування, забезпечити повну інтеграцію місць тимчасового проживання та їхніх мешканців у планування та реалізацію процесів відновлення.

Аналіз у сфері захисту

Цей аналіз ґрунтується на результатах кількісного та якісного компонентів опитування. Кількісне опитування на рівні домогосподарств базувалося на стратифікованій вибірці з 4046 респондентів (рівень достовірності 95%, похибка 1,54%). У якісній частині використовувалися інтерв'ю з ключовими інформаторами, в яких взяли участь 153 респонденти у 50 громадах, де проживає велика кількість ВПО, при цьому ця інформація була використана для інтерпретації та уточнення кількісних результатів. Дані були зібрані у серпні та вересні 2025 року.

Демографічний огляд

- 52% респондентів – жінки, а 48% – чоловіки. Середній вік респондентів становить 56 років. 52% респондентів непрацездатного віку, тоді як 48% респондентів – працездатного віку. З них 25% повідомили, що працюють (повний робочий день, неповний робочий день або самозайняті), тоді як 19% повідомили, що не мають роботи, причому більшість з них (82%) не зареєстровані в державній службі зайнятості.
- Понад 50% респондентів повідомили, що вони самі або хтось із членів їхньої родини має особливу потребу. Інвалідність є найпоширенішою особливою потребою серед респондентів. З майже 52% респондентів з інвалідністю (55% чоловіків, 45% жінок) переважна більшість (94%) мала визнану інвалідність. Понад 47% респондентів страждають від хронічних захворювань (50% чоловіків та жінок). 18% – це літні люди з групи ризику (52% жінок, 48% чоловіків), зокрема літні люди без структур соціальної підтримки або залежні від догляду, тоді як понад 7% – це домогосподарства, очолювані однією особою, з яких майже дві третини – жінки (65%).

- Більшість респондентів (78%) – це внутрішньо переміщені люди (ВПО), 14% – це ті, хто повернувся на місце постійного проживання (90% з України, 10% з-за кордону), а 7% – це респонденти, які постраждали від війни, але не переміщувалися. 25% усіх респондентів проживають у МТП, а понад 24% респондентів проживають у 30-кілометровій смузі вздовж лінії фронту.
- З усіх респондентів 27% наразі проживають на сході, 21% на заході, 18% на півночі, 17% у центрі, 14% на півдні та майже 4% у Києві. Нижче наведено розподіл респондентів опитування домогосподарств за областями поточного проживання та походження.

Область походження

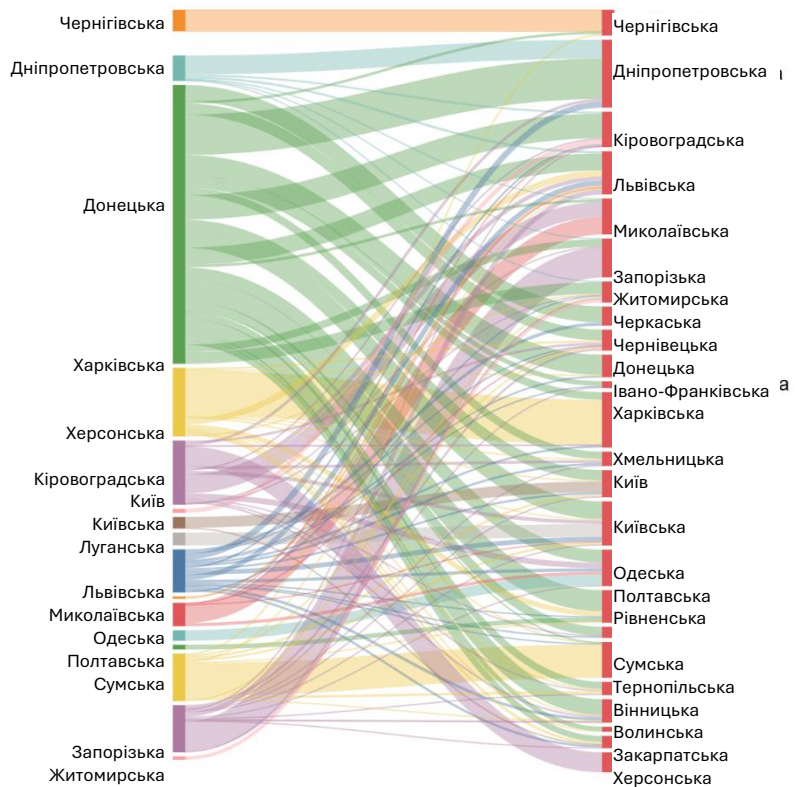

Область поточного проживання

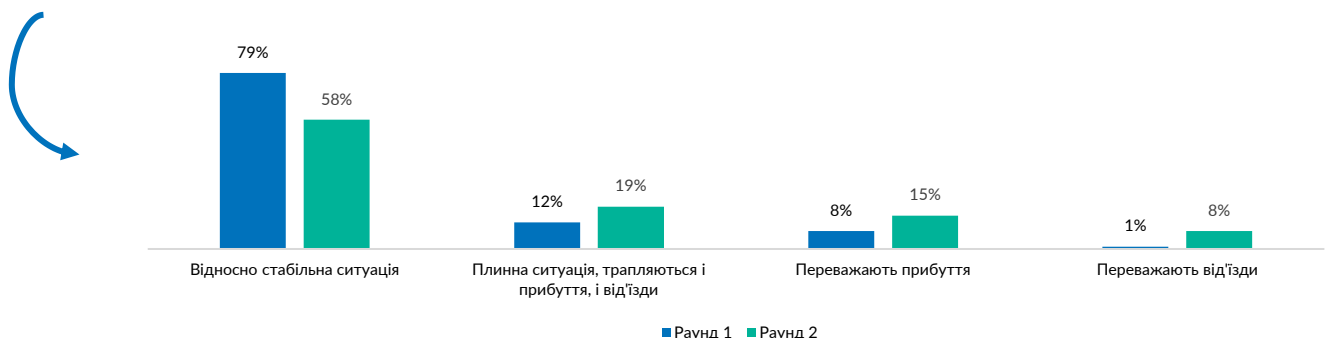
Переміщення та повернення

- 78% респондентів проживають в умовах внутрішнього переміщення, близько 14% – це люди, що повернулися. З них 90% повернулися з місць переміщення в межах України, а 10% – біженці, що повернулися.
- З усіх респондентів-ВПО 53% – жінки та 47% – чоловіки, середній вік респондентів – 57 років. Серед респондентів, які повернулися, 54% – жінки та 46% – чоловіки. Середній вік респондентів, які повернулися, становить 55 років.
- П'ять областей, звідки походять найбільше ВПО – Донецька, Харківська, Херсонська, Луганська та Запорізька. (див. діаграму Санкея) Більшість респондентів, які повернулися, походять з – і відповідно повернулися до – таких основних областей: Сумська, Київська, Миколаївська, Запорізька, Херсонська, Чернігівська, Одеська, Дніпропетровська.
- Цей аналіз не надає оцінки кількості внутрішньо переміщених людей або людей, що повернулися, але визначає ризики та вразливості, пов'язані з переміщенням та поверненням, а також міжсекційні вразливості та пов'язані з ними ризики крізь призму віку, гендеру, різноманітності

- Оцінюючи загальну ситуацію з внутрішнім переміщенням у своїй громаді протягом останніх трьох місяців, 153 ключових інформатори у 50 громадах зазначили (58%), що ситуація з переміщенням була відносно стабільною, з обмеженою кількістю нових прибуттів або від'їздів. 19% ключових інформаторів зазначили, що протягом останніх трьох місяців спостерігалася певна плинність як у кількості від'їздів, так і у кількості нових прибуттів, тоді як 15% відзначили досить велику кількість нових прибуттів порівняно з попереднім кварталом. 8% ключових інформаторів заявили, що в них були значні від'їзди порівняно з останнім кварталом.
- Загалом, ключові інформатори вказують на менш стабільну ситуацію з переміщенням у другому раунді порівняно з першим раундом опитування у сфері захисту, коли 79% вказали на відносну стабільність. Загалом, у другому раунді ключові інформатори описали більшу плинність та вищу поширеність прибуттів або від'їздів у своїх громадах.

Ключові інформатори щодо ситуації з переміщенням
(нерепрезентативно)

Підвищена соціально-економічна та житлова вразливість, пов'язана з переміщенням

Із 78% респондентів-ВПО понад половина, майже 51%, проживають в орендованому житлі, 32% мешкають в МТП, а 12% проживають у родичів, друзів та інших людей. Відповідно до висновків Четвертої [Експрес-оцінки пошкоджень та потреб](#) (RDNA4), це підтверджує [підвищену житлову вразливість через переміщення](#). Окрім проживання в МТП, така житлова вразливість проявляється у збільшеній потребі орендувати житло на відміну від тих, хто не є переміщеними, та тих, хто повернувся, які у 82% випадків залишаються у власному житлі, у 9% – у родичів і лише у 8% – в орендованому житлі. Таким чином, ВПО стикаються з вищим рівнем нестабільності щодо проживання. ВПО також повідомляють про нижчий рівень володіння житлом (80%), ніж ті, хто не є переміщеними (90%), та ті, хто повернувся (84%). Також існують значні відмінності у стані житла між переміщеними та непереміщеними респондентами, включаючи тих, хто повернувся, причому ВПО стикаються з вищим рівнем пошкоджень, руйнувань та недоступності через окупацію. Серед ключових інформантів з усіх 50 громад, коли їх попросили визначити найбільшу проблему з потужностями під час розміщення та інтеграції ВПО, вони назвали житло та розміщення найбільшою проблемою.

Серед ВПО 46% працездатного віку, а 20% повідомляють про відсутність роботи. Що стосується джерел доходу, [то 24% ВПО покладаються на зарплату](#), що на 3% менше, ніж у загальній кількості опитаних.

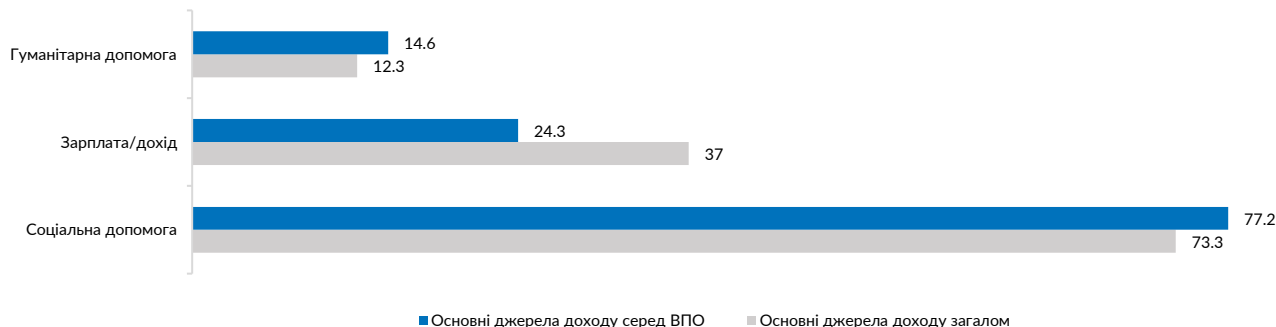
Водночас, [ВПО демонструють більшу залежність від соціальної допомоги \(77%\) та гуманітарної допомоги \(15%\)](#) як основних джерел доходу, причому респонденти-чоловіки демонструють на 1% вищу залежність від соціальної допомоги, ніж жінки, тоді як респондентки-жінки повідомляють про 1% вищу залежність від гуманітарної допомоги, ніж респонденти-чоловіки.

Серед переміщених респондентів наявність особливих потреб становить 49%. [Така наявність особливих потреб збільшує залежність від соціальної допомоги серед ВПО до 86%](#). ВПО віком понад 60 років покладаються на 97% виплат соціального захисту, тобто на 20% більше, ніж у всіх респондентів, які відповіли. Це, зокрема, пов'язано з їхньою залежністю від пенсійних виплат для забезпечення засобів до існування.

Соціально-економічні ризики та вразливість підвищені для ВПО в МТП, що підтверджує результати RDNA 4 та [Оцінки вразливості Кластера з питань управління та координації МТП за 2024 рік](#).

- Середній вік респондентів загалом, а також для ВПО поза МТП становить 56 років, тоді як для ВПО в МТП він становить 58 років, причому понад половина респондентів (54%) старше 60 років.
- Лише 55% ВПО в МТП працездатного віку, порівняно з 53% ВПО поза МТП. ВПО працездатного віку в МТП частіше безробітні (22%), ніж інші (19%).
- ВПО загалом на 24% залежать від зарплати як частини свого доходу, що на 3% нижче за загальний середній показник відповіді. Це значною мірою пов'язано з ВПО в МТП, які повідомляють про залежність від зарплати як частини свого доходу лише на рівні 19%.
- ВПО в МТП покладаються на державну соціальну допомогу на підвищеному рівні – 82%, що на 5% більше, ніж ВПО загалом, та на 9% вище ніж загальний показник у відповідях.

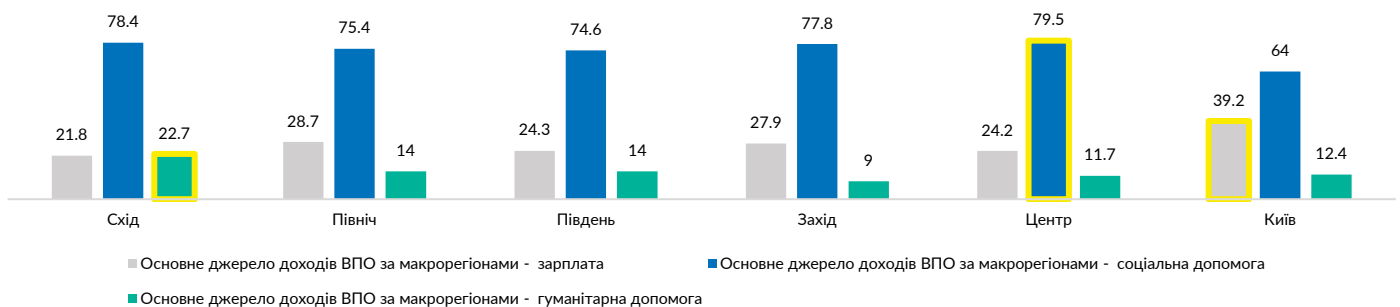
Основні джерела доходу

У всіх макрорегіонах та в місті Києві виплати соціального захисту та заробітна плата є двома основними джерелами доходу ВПО.

- ВПО у місті Київ найбільше покладаються на заробітну плату, понад 39%, далі йдуть північний та західний регіони. ВПО у південному, центральному та східному регіонах менше покладаються на заробітну плату.
- ВПО в центрі, на сході та заході найбільше залежать від державних виплат соціального захисту, і цей показник становить від 78 до 80%. Найнижчий рівень залежності від виплат соціального захисту є в Києві, де він становить 64%.
- ВПО у східному регіоні найбільше залежать від гуманітарної допомоги, про яку повідомляється майже у 23%, тоді як у північному та південному регіонах цей показник становить 14%. В інших регіонах від 9 до 12% повідомляють про гуманітарну допомогу як частину свого доходу. Це, ймовірно, пов'язано з присутністю гуманітарного реагування в регіонах півмісяця, та її згортанням у центральних та західних регіонах.

ВПО за макрорегіонами

- Загалом, ключові інформатори зазначили (46%), що мешканці та ВПО однаково зазнають впливу обмежень у можливостях у своїх громадах, що стосуються житла, зайнятості та секторів послуг. Однак 51% зазначили, що ВПО більше зазнають впливу обмежень у можливостях надання такої допомоги та послуг, ніж місцеві жителі.
- Ключові інформатори в громадах у 30-кілометровій прифронтовій смузі (36 ключових інформаторів) зазначили (50%), що обидві групи однаково зазнають впливу, тоді як 44% зазначають, що ВПО більше зазнають впливу обмежень у можливостях. Серед ключових інформаторів з громад, які не розташовані у прифронтовій смузі (122 ключові інформатори), співвідношення становить 44% до 53%, що свідчить про пропорційно більший вплив обмежень у можливостях на ВПО, ніж у прифронтових районах.
- Ключові інформатори зазначили (57%), що всі групи, незалежно від віку, гендеру чи різноманітності, однаково зазнають впливу обмежень у можливостях надання житла, зайнятості чи послуг у їхній громаді. 42% та 35% ключових інформаторів заявили, що особи похилого віку та особи з інвалідністю відповідно непропорційно страждають від існуючих обмежень у можливостях. 11% відзначили посилений вплив на батьків-одиноків.

Майбутні наміри

4% ВПО мають намір негайно повернутися та планують повернення до своїх домівок протягом наступних півроку, що на 3% менше, ніж у першому раунді опитування у сфері захисту. Це загалом відповідає тенденціям опитувань УВКБ ООН щодо намірів, причому в останньому [регіональному опитуванні щодо намірів 2024 року](#) зазначається, що 4% ВПО мають намір негайно повернутися, тоді як 11% не визначилися. 82% переміщених респондентів не планували повертатися на момент цього опитування, що на 10% більше, ніж у першому раунді. Решта респондентів воліли не відповідати на це запитання.

З 4% ВПО, які мають намір негайно повернутися, середній вік респондентів підвищений і становить 60 років. Це підтверджує, [що ВПО старшого віку більш схильні повернутися до своїх домівок](#). Існує кореляція між віком, розміром домогосподарства та наявністю особливих потреб з намірами повернутися:

- Середній вік збільшився з тих, хто не мав наміру повернутися або не визначився (57 та 56 років відповідно), до тих, хто має намір повернутися, яким у середньому 60 років.

- Середній розмір домогосподарства збільшується з 2,2 до 2,6 зі зростанням намірів повернутися, тоді як у першому раунді опитування середній розмір домогосподарства зменшився зі зростанням намірів повернутися з 2,4 до 2,2.
- Наявність особливих потреб має значення для намірів повернення. У другому раунді специфічні потреби були значно вищими серед тих, хто мав намір повернутись. У першому раунді наявність особливих потреб дещо знизила ймовірність наміру повернутись, причому ті, хто не мав наміру повернутись, показали збільшення наявності особливих потреб на 1%.

Жінки мають дещо вищі наміри негайно повернутися (5%), ніж респонденти-чоловіки (3%).

Що стосується основних причин негайного повернення, понад 78% респондентів заявили, що основною причиною їхнього бажання повернутися є просто бажання бути вдома. Майже 6% та 5% відповідно заявили, що мають намір повернутися через деокупацію та покращення умов безпеки. 4% заявили, що планують повернутися, щоб возз'єднатися з родиною, тоді як 3% зазначили, що житлові умови вдома кращі. 2% сказали, що фінансово більше не можуть дозволити собі жити в своєму нинішньому місці проживання. Інші фактори згадуються рідше.

Область походження

Основні області походження респондентів з наміром повернутися знаходяться переважно вздовж лінії бойових дій, а також у Чернігівській, Одеській та Київській областях і місті Києві. Три основні області походження: Донецька, Харківська та Сумська.

З 93% респондентів, які або не визначилися, або не планують повертатися наразі, майже всі (97%) планують залишитися у своєму поточному місці проживання. Три основні причини, через які вони наразі не планують повертатися або не визначилися, стосуються безпекової ситуації (74%), проблем із житлом (39%) та тимчасової зайнятості їхнього рідного району (34%). Інші фактори згадуються рідше.

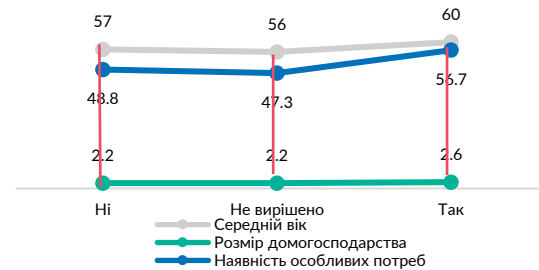
Ситуація з особами, які повертаються

14% респондентів – це ті, хто повернувся додому. З них більшість повернулися в межах України, тоді як 10% – з-за кордону. 66% респондентів, які повернулися, – жінки, а 34% – чоловіки. Середній вік тих, хто повернувся, становить 55 років. Трохи менше третини, 59%, тих, хто повернувся, повідомляють про наявність особливих потреб у своєму домогосподарстві, що на 9% вище за загальний показник відповідей (50%).

У середньому респонденти, які повернулися, перебували в умовах переміщення 12,6 місяців до свого повернення, проте існують значні відмінності між тими, хто повертається в межах України, та тими, хто повертається з-за кордону: для тих, хто повернувся в межах країни, середній час переміщення становить 12 місяців, тоді як для біженців, які повернулися, він становить 17,8 місяців.

51% усіх людей, що повернулися, працездатного віку, причому 28% повідомляють, що працюють, а 20% повідомляють, що не мають роботи, тоді як решта 3% надали інші відповіді. З тих, хто не має роботи, лише 6% зареєстровані в державній службі зайнятості. 29% повідомляють про заробітну плату як про основне джерело доходу, тоді як 64% покладаються на соціальну допомогу. Лише 4% повідомляють про гуманітарну допомогу як частину свого доходу.

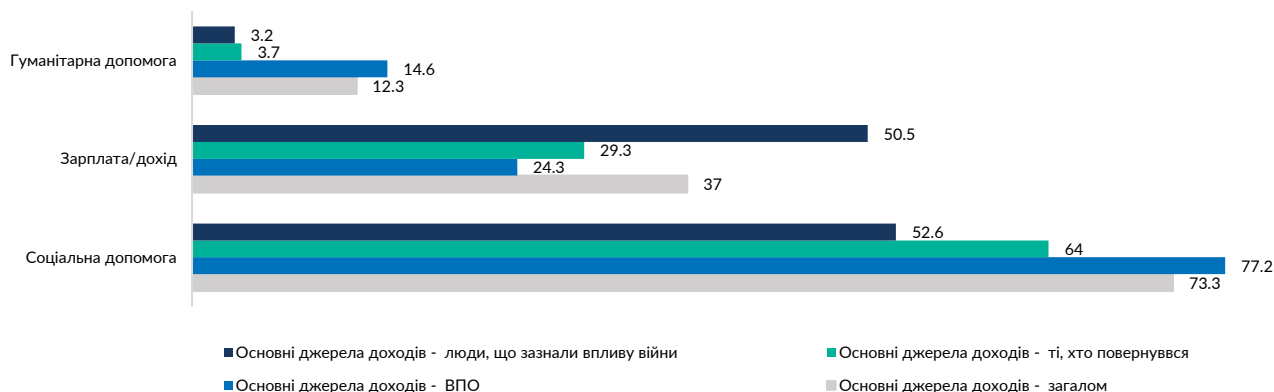
Намір повернутися за віком, розміром домогосподарства та наявністю особливих потреб

Повернення: місце від'їзду

Основні джерела доходу

Враховуючи соціально-економічні показники, люди, що повернулися, більше покладаються на заробітну плату та менше на соціальну та гуманітарну допомогу порівняно з ВПО. Це свідчить про те, що ті, хто повернувся на сьогодні, мали більшу економічну самозабезпеченість порівняно з тими, хто продовжує проживати в умовах переміщення. Люди, що повернулися, також повідомляють про високий рівень володіння житлом (81%), причому нерухомість здебільшого збереглася. Відповідно, 83% людей, що повернулися, повідомляють, що проживають у власних будинках, тоді як решта проживають в орендованому житлі або у родичів та друзів, що також свідчить про меншу житлову вразливість порівняно з тими, хто все ще перебуває в умовах переміщення. Водночас, серед людей, що повернулися, частіше повідомляється про наявність особливих потреб, що свідчить про важливість постійного доступу до соціальних послуг в умовах повернення. Порівняно з респондентами, які постраждали від війни та не мали досвіду переміщення, люди, що повернулися, демонструють більшу економічну вразливість, що проявляється у вищій залежності від виплат соціального захисту та меншій можливості перейти на доходи від заробітної плати.

Більшість тих, хто повернувся, **87%, сказали, що просто «хотіли повернутися додому» як основну причину свого повернення**. 13% назвали деокупацію основною причиною, тоді як 12% відзначили покращення безпекової ситуації в їхньому рідному районі. 7% повідомили, що повернулися, бо більше не могли дозволити собі жити в місці переміщення, тоді як 7% сказали, що повернулися, щоб відновити роботу, а 6% – щоб возз'єднатися з родиною.

Основні причини повернення в межах України та з-за кордону

Повернення з метою возз'єднання сім'ї було значно вищим серед тих, хто повернувся з-за кордону (32%). Інші причини, такі як доступ до медичних послуг (14%), обов'язки щодо догляду в сім'ї (14%) або наявність роботи вдома для відновлення роботи (11%), а також бажання бути у своєму культурному середовищі (7%), є більш актуальними для біженців, які повернулися. Крім того, ті, хто повернулися з-за кордону, вказали на більше труднощів у пошуку роботи в умовах переміщення за кордоном (4%), а також проблеми в приймаючому середовищі (4%) як фактори повернення.

Безпекова ситуація

Безпека та захист

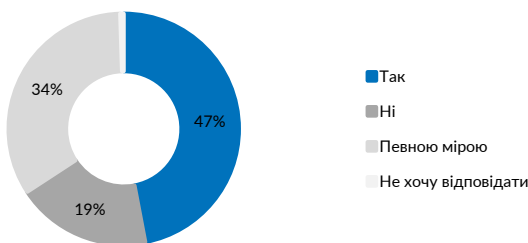
53% респондентів почуваються в небезпеці або лише частково в безпеці (незначне зменшення на 2% порівняно з 1 опитуванням) враховуючи війну загалом (88%), авіаудари зокрема (71%), економічну ситуацію та страх бідності (12%), і тимчасову окупацію частини України (9%) та проживання не у власному будинку (6%) як п'ять основних факторів. Тимчасова окупація найбільше турбує респондентів, які наразі проживають у східному макрорегіоні (13%), економічні проблеми та страх бідності є найвищими у Києві (15%), а проживання не у власному будинку найбільше турбує респондентів у західному макрорегіоні (10%). У центральному макрорегіоні серед п'яти основних причин відчуття небезпеки називають соціальну напруженість (6%), а в Києві – відсутність бомбосховища (6%).

- Люди, що повертаються до постійного місця проживання, повідомляють про відчуття небезпеки значно частіше - 90% респондентів (зростання на 10% порівняно з 1 опитуванням), тоді як 42% внутрішньо переміщених осіб та 49% інших респондентів, які постраждали від війни, заявляють, що почуваються небезпечно або лише частково безпечно.
- На відміну від 1 опитування, чоловіки заявляють, що почуваються дещо менш безпечно (53%), ніж жінки (52%). Респонденти віком понад 60 років повідомляють про менший брак безпеки (50%), ніж молодші респонденти (55%).
- Поширеність особливих потреб також призводить до підвищення рівня відчуття небезпеки до 58%, що на 12% більше, ніж у домогосподарствах без поширеності особливих потреб. Відчуття небезпеки особливо високе серед респондентів похилого віку, які перебувають у групі ризику (60%), хворих на хронічні захворювання (72%) та серед сімей, які очолюються однією людиною (66%).
- Сприйняття безпеки краще в центральному та західному макрорегіонах, де занепокоєння висловлюють відповідно 34% та 29% респондентів, тоді як найвищий рівень занепокоєння спостерігається в Києві (60%), за яким слідує північний, східний та південний макрорегіони (усі з показником понад 59%).

Із-поміж тих 53% респондентів, які не почуваються в безпеці або почуваються лише частково в безпеці, понад чверть, 29% , підтверджують, що негативний вплив безпекової ситуації на їхнє повсякденне життя є високим, тоді як 60% повідомляють про дещо негативний вплив, а 11% повідомляють лише про обмежений негативний вплив. Серед 19% респондентів, які відчують себе в небезпеці, частка тих, хто відчуває значний негативний вплив на своє життя, становить 48%.

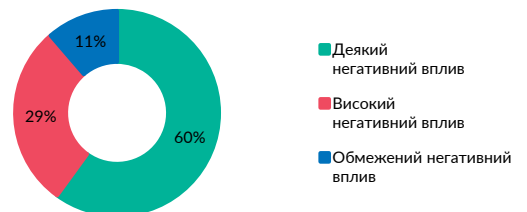
Жінки повідомляють про дещо більший негативний вплив на їхнє життя (29%), ніж чоловіки (28%). У домогосподарствах, де проживає особа з особливими потребами, про значний негативний вплив на повсякденне життя повідомляють частіше (33%), що на 10% більше, ніж у домогосподарствах без осіб з особливими потребами, особливо серед сімей, які очолюються однією людиною (44%).

Чи почуваєтеся Ви в безпеці?

53%

Наскільки ситуація з безпекою впливає на
Ваше повсякденне життя?

Безпека та захист: наскільки добре ви справляєтеся?

- **Пристосувались:** 74% респондентів, які висловили занепокоєння щодо безпеки, заявляють, що справляються добре або задовільно. Більшість вважає ситуацію з безпекою напруженою, але вони здатні пристосуватися.
- **У стані стресу:** 22% респондентів заявляють, що вони ледь витримують і важко справляються зі страхом, стресом, порушеннями, невизначеністю та непередбачуваністю. Щоб впоратися з цим, їм потрібно докласти зусиль та проявити стійкість.
- **Нестабільний стан :** 4% респондентів заявляють, що вони погано справляються або ледь витримують. Вони повідомляють про високий негативний вплив на рівні 84%.

Серед респондентів, які постраждали від війни, 10% повідомляють, що потрапляють до категорії тих, хто перебуває в нестабільному становищі. Жінки-респонденти на 1% частіше повідомляють про нестабільне становище, ніж чоловіки, і на 6% частіше повідомляють про стресові ситуації. Аналогічно, 5% респондентів віком понад 60 років заявляють, що не справляються з труднощами, тоді як серед молодших респондентів цей показник становить 3%. **Важливе значення має поширеність особливих потреб. 6% респондентів з конкретними потребами повідомляють, що перебувають у нестабільному становищі, а 28% – у стресовій ситуації.** Особливо складна ситуація у літніх людей, які перебувають у групі ризику: 10% з них повідомляють, що перебувають у нестабільному становищі. Найбільше труднощів відчувають сім'ї, які очолюються однією людиною: 15% з них повідомляють, що не справляються або ледве справляються з існуючою ситуацією з безпекою.

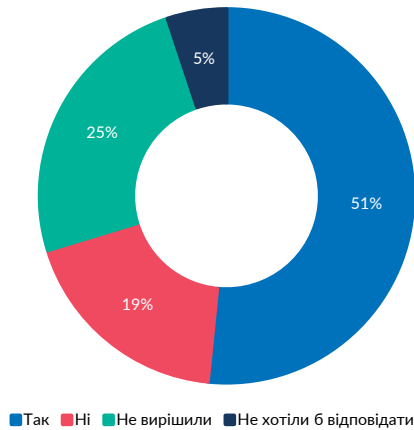
Люди старші 60 років з особливими потребами демонструють особливо нестабільні показники подолання труднощів, особливо ті, хто проживає в сім'ях, які очолюються однією людиною: серед чоловіків таких 23%, а серед жінок – 12%. Ситуація ще більше погіршується внутрішнім переміщенням, коли рівень нестабільності подолання труднощів серед чоловіків досягає 25%, а серед жінок – 22%.

Як правило, **люди схильні використовувати позитивні механізми для того, щоб впоратися з безпековою ситуацією**, адаптуючи, наскільки це можливо, своє життя, більше покладаючись на підтримку своїх сімей та громад. та більше спілкуючись з родиною та друзями. Дехто шукає якомога більше інформації про ситуацію або професійну підтримку психічного здоров'я, щоб краще справлятися із ситуацією. **Безпорадність або негативні механізми подолання труднощів, зокрема самоізоляція**, становлять відповідно 2% та 3% випадків. Самоізоляція більш поширена серед респондентів віком понад 60 років (4%), а також серед домогосподарств, у яких є член із особливими потребами (5%). Вона також частіше зустрічається серед респондентів, які постраждали від війни, та респондентів, які повернулись до постійного місця проживання – відповідно 7% та 6%. Крім того, понад 2% планують переїхати в інше місце в Україні або навіть виїхати за кордон через ситуацію з безпекою.

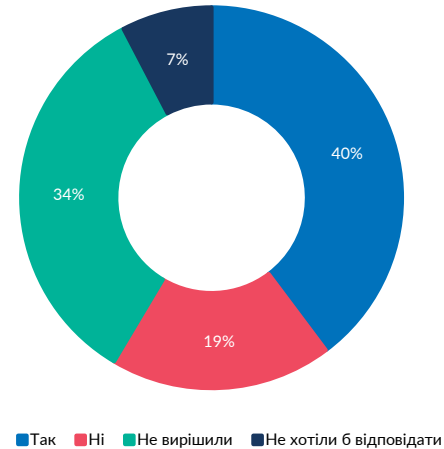
Евакуації

24% респондентів проживають у 30-кілометровій смузі вздовж лінії фронту (20% респондентів у опитуванні 1). **Майже 40% респондентів мають намір покинути свої домівки у разі погіршення ситуації з безпекою; понад третина не визначилися, а 19% не мають наміру залишати свої домівки.** Порівняно з першим опитуванням, частка тих, хто не має наміру евакуюватися, залишилася незмінною на рівні 19%, тоді як на 11% менше респондентів заявили про намір евакуюватися, в основному перейшовши до категорії тих, хто не визначився (збільшення на 9%). Це свідчить про зростаючу необхідність інвестувати в більш раннє залучення громад, які перебувають під загрозою евакуації, щоб допомогти їм підготуватися до можливої евакуації.

Намір евакуюватися у разі погіршення безпекової ситуації (Опитування 1)

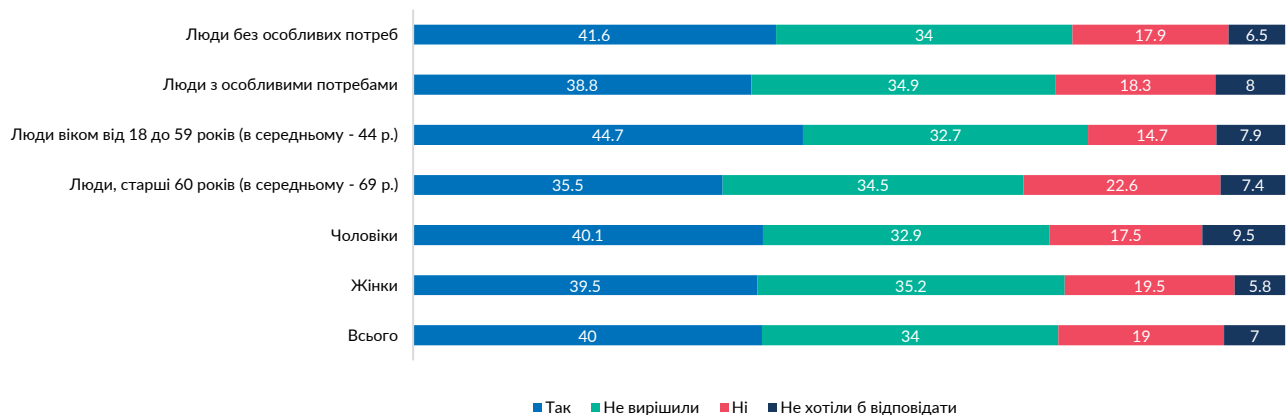

Намір евакуюватися у разі погіршення безпекової ситуації (Опитування 2)

- 40% респондентів, як чоловіків, так і жінок, висловили намір евакуюватися. Жінки частіше вагаються (35%) ніж чоловіки (34%), а також більшість жінок не мають наміру евакуюватися (20%) порівняно з чоловіками (18%). Ці результати в основному збігаються з результатами першого опитування, за винятком групи респондентів, які вагаються. Під час першого раунду чоловіки-респонденти були дещо більш нерішучими, ніж жінки. Варто зазначити, що чоловіки-респонденти найчастіше воліли не відповідати на це запитання.
- Вік має найбільше значення при прийнятті рішення про евакуацію у разі погіршення безпекової ситуації.** Респонденти віком понад 60 років (середній вік 69 років) найменше схильні до евакуації, демонструючи найнижчу частку респондентів, які мають намір евакуюватися (36%), і найвищу частку тих, хто не визначився (35%) або не має наміру евакуюватися (23%). Натомість молодші респонденти (середній вік 44 роки) найчастіше готові евакуюватися у разі погіршення ситуації.
- Намір евакуюватися також залежить від наявності особливих потреб. Респонденти з особливими потребами, як правило, рідше готові евакуюватися і частіше не можуть визначитися, ніж респонденти без особливих потреб.

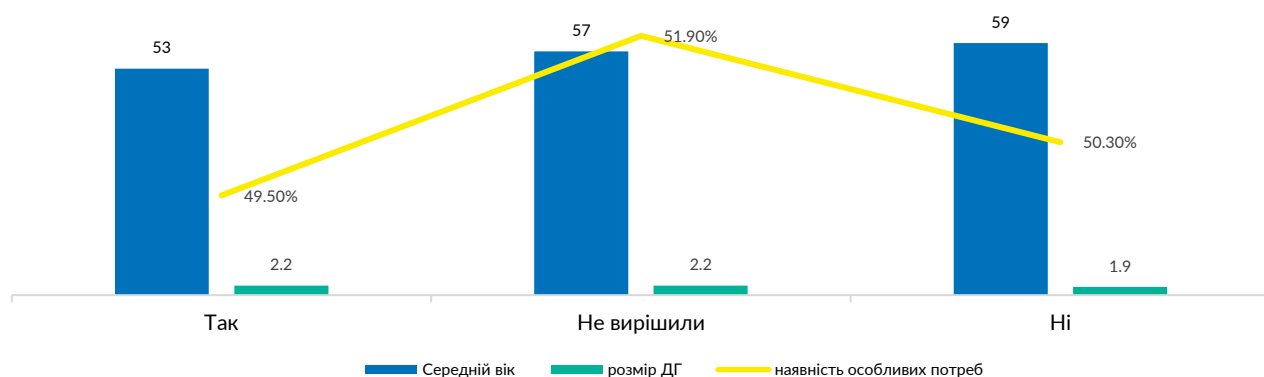
Наміри щодо евакуації в порівнянні

- Жінки старшого віку (середній вік респондентів – 70 років) з особливими потребами найменше схильні до евакуації у разі погіршення ситуації з безпекою: понад 37% з них заявили, що не мають наміру евакуюватися.
- Чоловіки старшого віку (середній вік респондентів – 69 років) з особливими потребами найчастіше не можуть визначитися, чи евакуюватися у разі погіршення ситуації з безпекою: таких майже 40%.

Середній вік зростає серед тих, хто має намір виїхати, порівняно з тими, хто не має такого наміру, тоді як середній розмір домогосподарства зменшується. Крім того, поширеність конкретних потреб у домогосподарстві дещо нижча серед тих, хто має намір виїхати, тоді як серед тих, хто не визначився або не має наміру виїжджати, вона зростає до понад 50 %. У першому раунді опитування з питань захисту поширеність особливих потреб була найвищою серед групи, яка не має наміру евакуюватися. У другому раунді опитування така поширеність є найвищою серед тих, хто не визначився. З огляду на загальне збільшення кількості респондентів, які не визначилися, це свідчить про те, що поширеність особливих потреб є ключовим фактором, який призвів до цього збільшення, і його необхідно враховувати при наданні підтримки у підготовці до евакуації.

Намір евакуюватися: середній вік, розмір ДГ, наявність особливих потреб (Опитування 2)

Ті, хто залишається або чекає найдовше до евакуації, є людьми літнього віку, як правило, проживають у дво- або одноосібних домогосподарствах і демонструють вищий рівень вразливості.

Серед основних причин не евакуюватися для 19% респондентів дві основні причини залишаються такими ж, як і в першому опитуванні: Понад 28% респондентів, які не мають наміру евакуюватися, заявили, що це їхній дім і що в разі евакуації вони втратять все (1-е опитування: 26%), а майже 28% заявили, що не знають, куди їхати, або не мають альтернативного місця, куди можна поїхати (1-е опитування: 30%).

14% повідомили про відсутність фінансових ресурсів для евакуації, а понад 10% зазначили поганий стан здоров'я як перешкоду. Майже 9% респондентів заявили, що, з огляду на свій вік, вони вважають за краще провести решту життя там і померти вдома. Середній вік цих респондентів становить 72 роки. 2% турбувалися про те, що їх не приймуть в іншому місці, а 1% турбувалися про те, що не зможуть повернутися, якщо виїдуть.

П'ять основних причин не евакуюватися

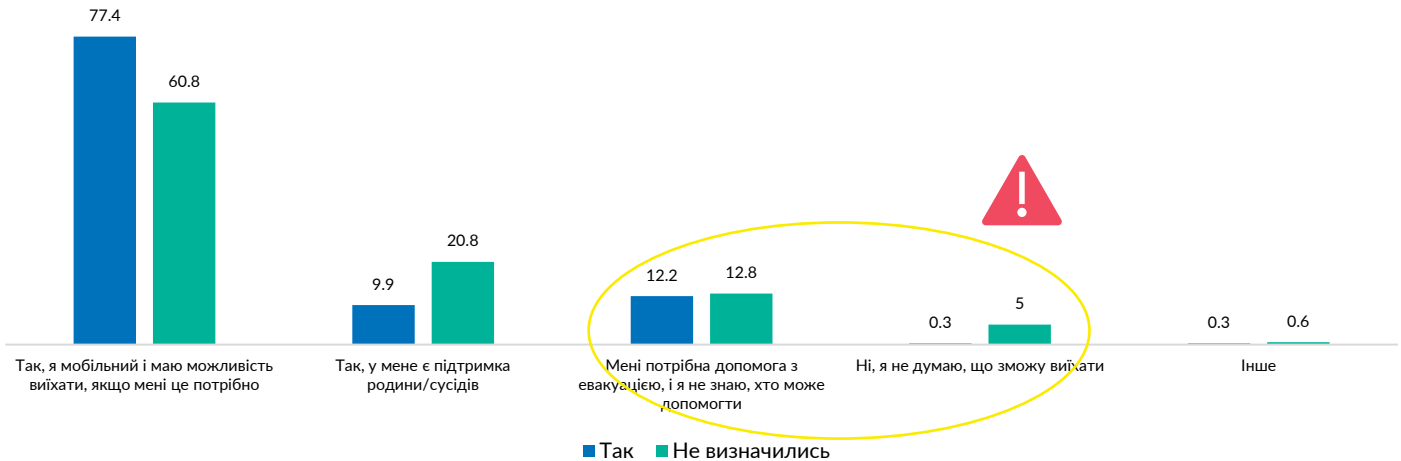

З 74% респондентів, які мають намір евакуюватися або не визначилися, переважна більшість, майже 85%, зможуть евакуюватися самостійно або за підтримки родичів чи сусідів. Це відповідає результатам 1-го раунду Опитування з питань захисту. Однак понад 15% респондентів зазначили, що їм потрібна допомога з евакуацією, але вони не знають,

хто може їм допомогти, або навіть вказали, що не вважають, що зможуть евакуюватися, що на 1% більше, ніж у першому раунді цього Опитування. Це співвідношення змінюється серед тих, хто має твердий намір повернутися, до 87%, які здатні евакуюватися, тоді як майже 13% зазначають, що їм потрібна допомога або вони взагалі не можуть евакуюватися, а серед тих, хто не визначився, це співвідношення становить 82% до 18%.

Можливість евакуації

Порівняння: Намір евакуюватися та невизначеність

З 40% респондентів, які мають намір евакуюватися, понад 77% є мобільними і мають можливість виїхати, якщо це буде необхідно. 10% покладаються на підтримку родичів або сусідів. 12% потребують допомоги для евакуації, але не знають, хто може їм допомогти. Лише декілька респондентів заявили, що не зможуть евакуюватися взагалі.

З 34% респондентів, які не визначилися, майже 61% є мобільними і мають можливість виїхати, якщо це буде необхідно. Майже 21% покладалися б на підтримку сім'ї або сусідів, що на 6% більше, ніж у першому раунді Опитування. 13% потребували б допомоги для евакуації, але не знають, хто міг би їм допомогти (на 5% більше, ніж у першому раунді), а 5% вважають, що не змогли б евакуюватися, навіть якби вирішили це зробити.

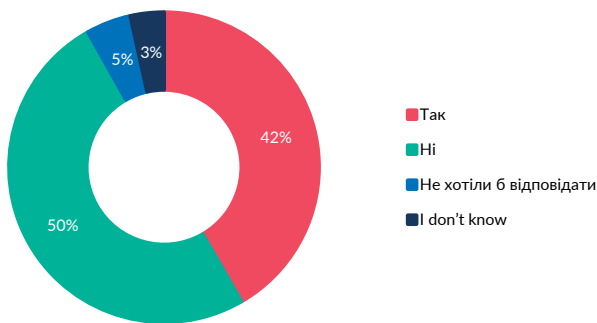
Вік і наявність особливих потреб, а також стать також мають значення серед тих, хто має намір евакуюватися або ще не визначився:

- Серед усіх респондентів, які мають намір евакуюватися або ще не визначилися, понад 21% респондентів віком понад 60 років потребуватимуть допомоги або вважають, що не зможуть евакуюватися взагалі, тоді як серед молодших вікових груп таких менше 10%. Серед тих, хто має намір евакуюватися, 18% респондентів віком понад 60 років повідомляють, що потребують допомоги або взагалі не можуть евакуюватися, тоді як серед літніх людей, які не визначилися, цей показник становить 25%.
- Наявність особливих потреб також має значення: понад 8% тих, хто має намір евакуюватися, повідомляють, що їм потрібна допомога для евакуації або що вони взагалі не можуть евакуюватися. Серед тих, хто не визначився, цей показник майже втричі вищий – 23%.
- 16% респондентів жіночої статі, які мають намір евакуюватися, та тих, хто не визначився, заявляють, що їм потрібна допомога для евакуації або що вони взагалі не можуть евакуюватися, тоді як серед респондентів чоловічої статі цей показник становить 14%. Серед тих, хто не визначився, 17% жінок-респонденток заявляють, що їм потрібна допомога або що вони взагалі не можуть евакуюватися, тоді як серед чоловіків таких 19%. Серед тих, хто має намір евакуюватися, 10% чоловіків-респондентів заявляють про те саме, тоді як серед жінок таких 15%.

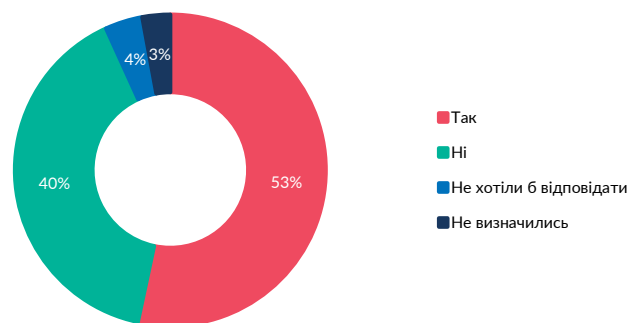
Психосоціальна безпека

42% респондентів повідомляють про занепокоєння щодо психічного здоров'я та психосоціальної безпеки (занепокоєння щодо ПЗПСБ), включаючи стрес, тривогу та депресію, з невеликим зниженням на 1% порівняно з 1-м раундом Опитування. Ці проблеми є більш актуальними серед респонденток-жінок (45%) і дещо менш актуальними серед респондентів-чоловіків (38%). Серед респондентів віком понад 60 років такі проблеми є більш актуальними (43%), тоді як серед молодших респондентів їхня актуальність є меншою (40%). Серед респондентів з особливими потребами стурбованість щодо ПЗПСБ значно вища – 53%, що на 1% більше, ніж у 1-му раунді. Стурбованість особливо висока серед респондентів із хронічними захворюваннями (58%, зростання на 3%), літніх людей, які перебувають у групі ризику (58%, зростання на 15%), і особливо серед сімей, очолюваних однією особою (68%, зростання на 6%).

Занепокоєння щодо психічного здоров'я та психосоціальної безпеки
Усі респонденти

Занепокоєння щодо психічного здоров'я та психосоціальної безпеки
Домогосподарства, де є член сім'ї з особливими потребами

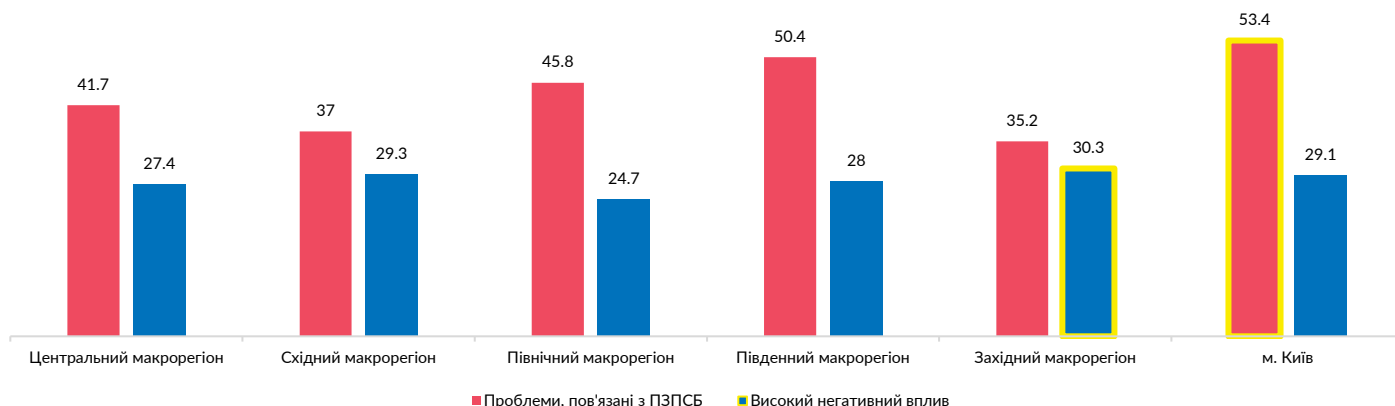

- Найбільше страждають від проблем із психічним станом жінки старші за 60 років, які мають особливі потреби, зокрема ті, що мають інвалідність та постраждали від війни: 77% з них повідомляють про проблеми із психічним здоров'ям.
- Домогосподарства, очолювані самотніми жінками, середній вік яких становить 44 роки, також повідомляють про високий рівень проблем із психічним станом: 73% з них повідомляють про проблеми із психічним здоров'ям.

42% респондентів, які повідомили про проблеми з ПЗПСБ, відчувають різний рівень впливу: 64% заявили, що їхня психічна та психосоціальна безпека дещо постраждала (збільшення на 4%), тоді як 28% респондентів відчувають значний негативний вплив (зменшення на 3%), оскільки вони щодня переймаються турботами і вичерпують свої резерви стійкості. 8% повідомляють лише про незначний вплив.

- Жінки повідомляють про більший негативний вплив (30%), ніж чоловіки-респонденти (25%), тоді як респонденти віком понад 60 років повідомляють про високий негативний вплив на рівні 30%.
- Респонденти, які постраждали від війни, повідомляють про найвищий вплив на психічне здоров'я – 32%, за ними йдуть внутрішньо переміщені особи – 29%, тоді як особи, які повернулись до постійного місця проживання повідомляють про високий вплив – 22%.
- Домогосподарства з особами, які мають особливі потреби, відчувають більший негативний вплив на своє психічне здоров'я (32%). Він є особливо високим для сімей, очолюваних однією особою (42%), для літніх людей, які перебувають у групі ризику (36%), а також для осіб із хронічними захворюваннями (35%) та інвалідністю (30%).

Занепокоєння щодо ПЗПСБ та високий негативний вплив за регіонами

Найбільша кількість людей, які зазначили, що їх непокоять проблеми, пов'язані з ПЗПСБ, спостерігається в м. Київ (53 %); у південному макрорегіоні відповідний показник складає 50 %, тоді як 35 % мешканців західного макрорегіону поділилися занепокоєннями щодо ПЗПСБ, що є найнижчим показником серед макрорегіонів. Водночас 30 % респондентів із західного макрорегіону визначили рівень негативного впливу проблем, пов'язаних із ПЗПСБ, як найвищий. У решті макрорегіонів і в м. Київ менш як 30 % респондентів повідомили про високий негативний вплив проблем, пов'язаних із ПЗПСБ, на їхнє повсякденне життя.

Психічне здоров'я: як вам вдається долати проблеми, пов'язані з ПЗПСБ?

- **Адаптуюсь:** 67 % респондентів, які повідомляють про проблеми, пов'язані з психічним здоров'ям, повідомляють, що добре або достатньою мірою долають їх. Більшість вважають цю ситуацію складною для свого психічного здоров'я, але зберігають здатність адаптуватися.
- **Відчуваю стрес:** 24 % опитаних повідомляють, що їм ледь вдається долати проблеми, пов'язані з ПЗПСБ, і вважають, що війна, яка триває, та невизначеність є чинниками стресу, котрі важко подолати.
- **Не вдається справлятися:** 9 % респондентів повідомляють, що їм майже не вдається подолати проблеми, пов'язані з ПЗПСБ. Вони зазначають, що їхнє психічне здоров'я та психосоціальна безпека зазнають вкрай негативного впливу.

13 % постраждалих від війни людей повідомляють про те, що їм майже не вдається подолати проблеми, пов'язані з ПЗПСБ. Суттєве значення має також наявність особливих потреб, зокрема у неповних сім'ях, де цей показник становить 15 %.

Сім'ї, очолювані однією людиною віком 60+, зокрема самотні люди похилого віку, мають найбільш обмежені можливості для подолання проблем, пов'язаних із ПЗПСБ. Відповідні показники серед чоловіків-респондентів (33 %) і жінок-респондентів (23 %) викликають занепокоєння.

Загалом люди схильні використовувати **корисні механізми для подолання впливу ситуації на їхнє психічне здоров'я та психосоціальну безпеку**, намагаючись підтримувати звичний спосіб життя, адаптуючись у разі потреби (61 %), покладаючись більше на підтримку своїх сімей та громад (35 %), а також більше спілкуючись із родиною та друзями (31 %). Інші респонденти намагаються слідувати за інформацією щодо загальної ситуації в Україні, зазначаючи, що це допомагає їм бути краще підготовленими (8 %), тоді як ще одна група опитаних звертається за професійною психологічною допомогою (6 %). Про **безпорадність або некорисні копінг-механізми, зокрема самоізоляцію**, повідомляє відносно невелика кількість респондентів — 3 % й 2 % відповідно. Подібна тенденція спостерігається серед респондентів віком 60+ і в сім'ях, де є член сім'ї з особливими потребами (по 4 % в кожному випадку). Крім того, лише невеликий відсоток людей планує переїхати в інше місце в межах України або навіть за кордон (2 %).

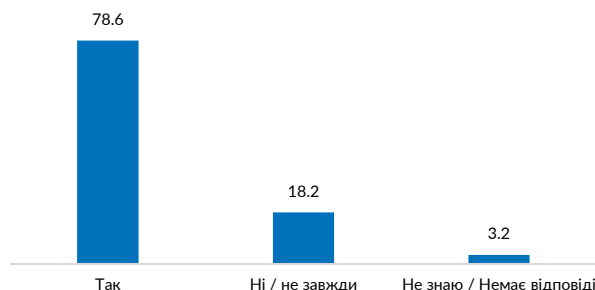
Свобода пересування, документи та єдність сім'ї

Майже 79 % респондентів повідомляють, що не відчувають обмеження свободи пересування Україною (тимчасово окуповані території не беруться до уваги). Майже 18 % повідомляють про певні обмеження їхньої свободи пересування. Кількість повідомлень про обмеження свободи пересування збільшилася на 4 %, якщо порівняти з результатами першого раунду опитування.

Респонденти-чоловіки повідомляють про більший рівень обмежень свободи пересування — майже 21 %, тоді як для жінок цей показник складає 16 %. Для чоловіків віком 45 років цей показник зростає до 25 %, а для людей з особливими потребами — до 27 %. Респонденти, старші за 60 років, повідомляють про вищий рівень обмежень (19 %), як порівняти з респондентами молодшої вікової групи (17 %).

Чи можете ви вільно пересуватися Україною?*

*не охоплює тимчасово окуповані території

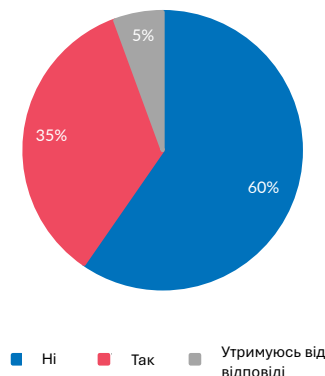

З найбільшою кількістю перешкод стикаються респонденти з особливими потребами (24 %). Найвищим є відповідний показник для літніх людей з групи ризику, для сімей, очолюваних одинокою людиною (по 31 %), для людей із хронічними захворюваннями (27 %) або з інвалідністю (24 %).

Основні **перешкоди, що обмежують свободу пересування, про які повідомляється:** (а) пов'язані з безпекою, зокрема обстріли із застосуванням засобів повітряного нападу, мобілізація або розгортання контрольно-пропускних пунктів, (б) пов'язані з обмеженою доступністю громадської інфраструктури та транспорту, як-от обмежена фінансова доступність і можливість вільно пересуватися, зокрема через відсутність необхідних допоміжних засобів, та (в) проблеми з документацією.

- Ризик сигналу повітряної тривоги та повітряних обстрілів є основною причиною, що обмежує свободу пересування людей (30 %). Для постраждалих від війни людей цей показник складає 62 %, що пов'язують із перебуванням поблизу лінії фронту. Цей показник вищий для тих, хто повернувся, — 46 %, а також для респонденток-жінок — 34 %. Натомість для респондентів-чоловіків він становить 27 %. Цей чинник менше турбує респондентів літнього віку (26 %), як порівняти з респондентами з молодшої вікової групи (35 %).
- 12 % опитаних відзначають обмеження, пов'язані з безбар'єрним доступом, транспортом або браком допоміжних засобів. Ці обмеження можливості вільного пересування є найвищими серед респондентів старшого віку (60+) — майже 15 %, а також серед тих, хто має особливі потреби, — майже 18 %. Високим є відповідний показник і серед ВПО — 17 %.
- Загалом понад 17 % респондентів не мають власного транспорту, а 7 % не можуть дозволити собі громадський транспорт. 19 % ВПО повідомляють про відсутність власного транспорту, тоді як обмеження щодо фінансової доступності громадського транспорту залишаються для них на рівні 7 %. Таке обмеження також вище для жінок: 19 % жінок повідомляють про відсутність власного транспорту, 9 % — стикаються з проблемами фінансової доступності (як порівняти з 15 % і 5 % для чоловіків відповідно).
- 19 % учасників опитування повідомляють про обмеження свободи пересування через ризик мобілізації, 9 % — через розгортання контрольно-пропускних пунктів. Обидва показники є вищими для респондентів чоловічої статі — 33 % і 15 %, відповідно.
- Щодо доступу до офіційних особистих документів і документів, що посвідчують особу, результати опитування підтверджують, що респонденти на підконтрольних уряду територіях України не стикаються зі значними перешкодами в отриманні документів. Проблеми з документами є серйозними для українців, які проживають на тимчасово окупованих територіях, а також серед нещодавно переміщених людей, зокрема евакуйованих.

Чи потрапляли ви в ситуацію розлуки із найближчими членами сім'ї?

60 % респондентів не потрапляли в ситуацію розлуки із сім'єю, тоді як **35 % були розлучені з найближчими членами сім'ї**, проти 55 % опитаних, які повідомляли, що не розлучалися із сім'єю, і 38 % респондентів, які повідомляли про те, що розлучалися з найближчими членами сім'ї, під час першого раунду опитування.

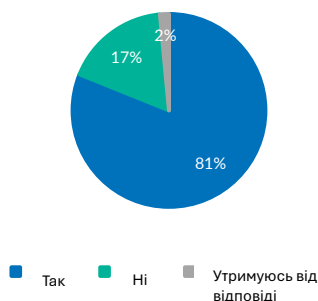
- Найчастіше респонденти перебувають у розлуці з одним або декількома дітьми (58 %), батьками (30 %) або подружжям (23 %).
- Респонденти в південному та західному макрорегіонах стикалися з розлукою в сім'ї частіше: про це повідомляють 36 % і 40 % опитаних відповідно.
- Хоча 3 % респондентів повідомили, що розлука з членами сім'ї була добровільною, вимушене переміщення, як у межах України, так і за кордон, є основною причиною розлуки в сім'ї, про що повідомляють 61 % і 21 % відповідно. 16 % опитаних вбачають причину розлуки у воєнних діях, в більшості випадків — у мобілізації.

Права власності на житло, земельні ділянки й майно

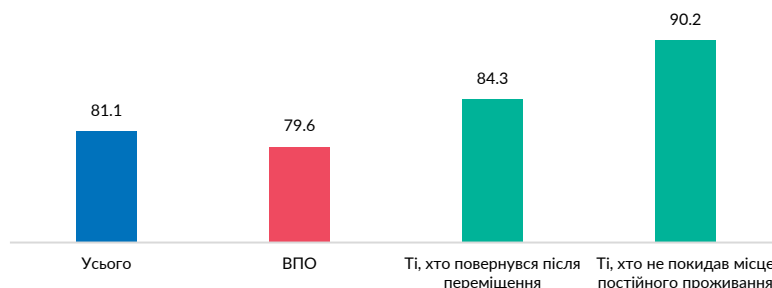
Право власності

Більшість, **81 % опитаних, мають будинок або квартиру** в Україні. Серед власників житла більшу частку (88 %) становлять респонденти старшого віку (60+ років), як порівняти з респондентами молодших вікових груп (74 %). Кількість власників помешкань серед чоловіків і жінок, які взяли участь в опитуванні, є однаковою. Серед **ВПО кількість власників житла є суттєво меншою** — 80 %, що значно менше, ніж показники для людей, які не переміщувалися (90 %), а також серед тих, хто повернувся до попереднього місця проживання (84 %).

Власники житла

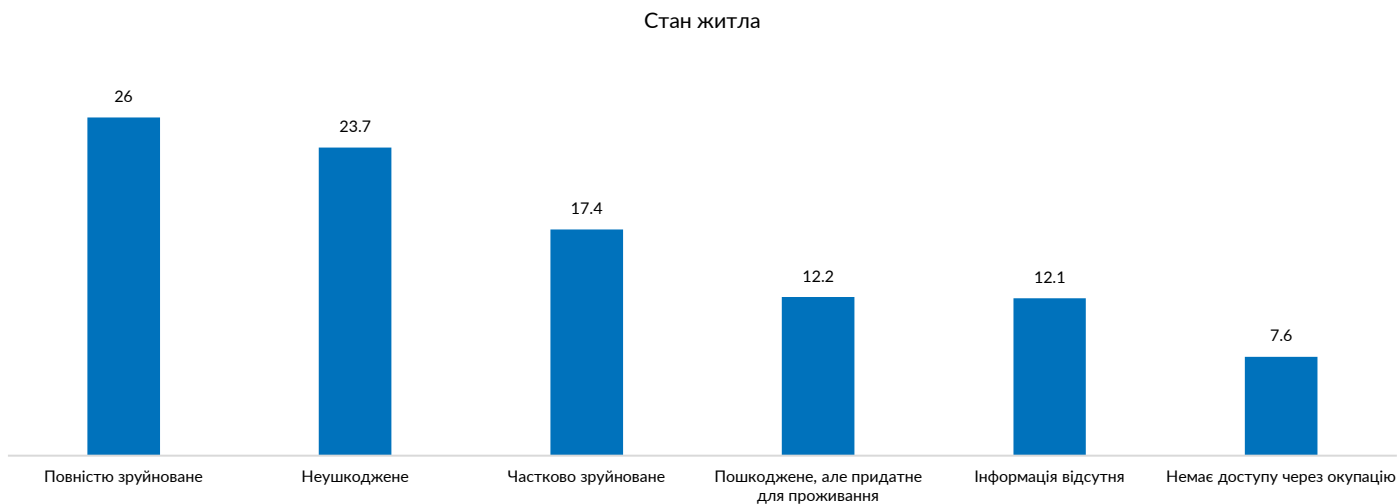
Власники житла за категоріями переміщення

Попри високий показник володіння житлом лише **78 % домовласників мають дійсне свідоцтво про право власності і їхня власність зареєстрована, тобто право власності підтверджено**. 8 % не мають або мають лише частину документів, що підтверджують право власності, тоді як 7 % опитаних заявили, що не впевнені. Частина респондентів не виявила бажання відповідати на це запитання. Брак чинних правовстановлюючих документів і незавершена реєстрація власності створює додаткові виклики для власників. 6 % респондентів у віці старше 60 років відповіли, що не мають або мають лише частину документації про право власності та реєстрації, тоді як 7 % не були впевнені. Серед респондентів молодшого віку документів про право власності та реєстрації не мають 10 %, тоді як 6 % з них не впевнені щодо цього. **9 % ВПО, які володіють житлом, не мають повного пакета документів і не здійснили реєстрацію житла, тоді як 6 % не мають певної відповіді на це запитання**. Натомість лише 5 % людей, які повернулися, і 6 % постраждалих від війни повідомляють про відсутність документів або наявність лише частини документів.

Стан житла

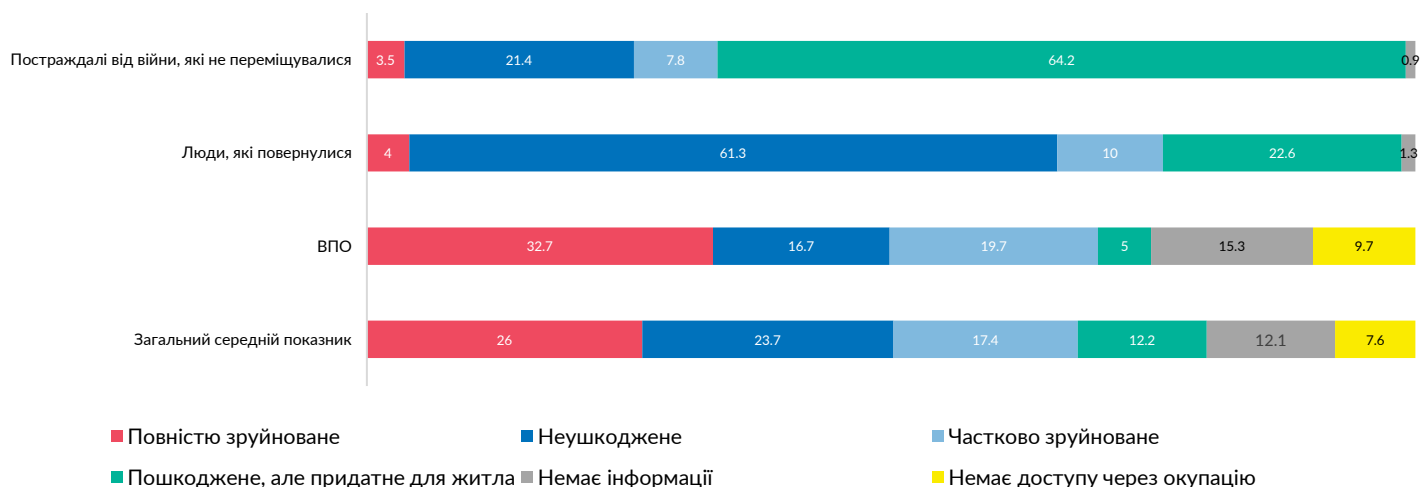
Житло майже чверті опитаних (24 %) не ушкоджене. 26 % повідомляють, що їхня оселя повністю зруйнована, а ще 8 % не можуть отримати доступ до свого житла через тимчасову окупацію частини території України. 17 % опитаних відзначають, що їхнє житло частково зруйноване, а 12 % — що воно пошкоджене, але придатне для проживання. 12 % опитаних не мають відомостей про стан своїх осель

Попри те, що серед респондентів, старших за 60 років, кількість власників житла більша, ніж серед респондентів молодшого віку, житло в їхній власності частіше зазнає ушкоджень (20 %), ніж у молодших власників житла (28 %). Згідно з отриманими відповідями, у старшій віковій групі також на 8 % більша кількість повністю зруйнованих осель (30 %), як порівняти із житлом молодших домовласників (22 %).

Оцінка стану помешкань показує суттєві відмінності між станом житла у власності ВПО та житла у власності людей, які повернулися, та інших постраждалих від війни непереміщених респондентів. ВПО повідомляють про малу кількість осель, які не зазнали пошкоджень — 17 %, тоді як непошкодженими є 61 % помешкань у людей, які повернулися, та 21 % респондентів, які не переміщувалися. Повне та часткове руйнування житла й відсутність доступу до власного житла через тимчасову окупацію також частіше відзначалося респондентами — ВПО. Крім того, велика частина ВПО не мають інформації про стан власного житла, тоді як в інших групах такої тенденції не відстежується.

Стан оселі за ситуацією переміщення

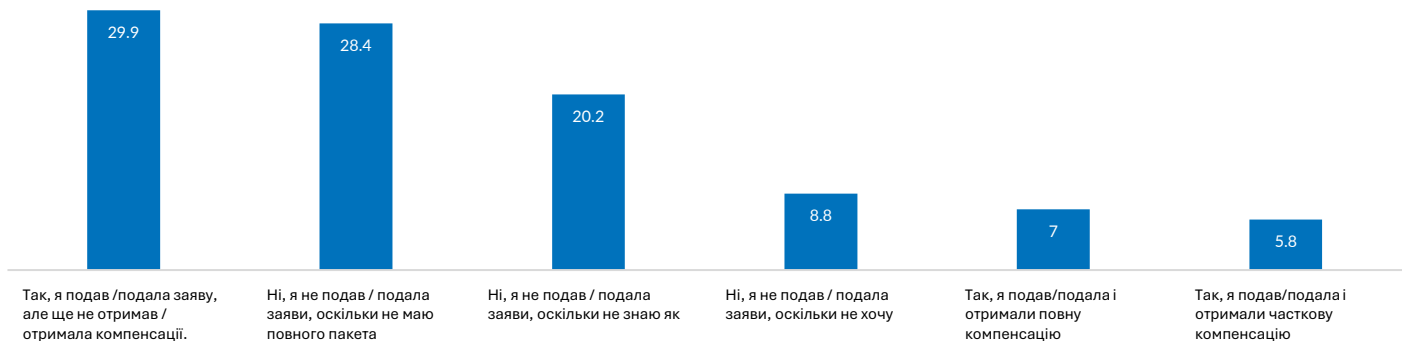

Внутрішньо переміщені особи не лише у меншій кількості володіють житлом, але і також повністю або частково не мають документації, що підтверджує право власності. Вони також стикаються з ризиками, специфічними для переміщення, що стосуються відновлення їхніх житлових прав через пошкодження, руйнування або тимчасову окупацію житла. Серед ВПО у віці 60+ кількість неущофдженого житла у власності є найменшою (14 %), а рівень повного руйнування житла — найвищим (36 %).

Доступ до компенсації

Близько 13 % респондентів, нерухоме майно яких було пошкофджене або зруйноване, повідомили, що отримали повну або часткову компенсацію. Майже 30 % респондентів повідомили, що звернулися по компенсацію, але ще не отримали виплати. Відсутність відповідної документації є перешкодою в доступі до компенсації для понад 28 % респондентів, як і незнання порядку отримання компенсації (20 %).

Відшкодування за пошкофджене або зруйноване житло

Лише 4 % ВПО, чіє житло зазнало пошкофджень або було зруйноване, повідомили про отримання часткової або повної компенсації. ВПО також стикаються з більшою кількістю перешкод в отриманні компенсації, зокрема 34 % ВПО повідомляють про брак необхідних документів, а 23 % — недостатньо поінформовані про порядок отримання компенсації.

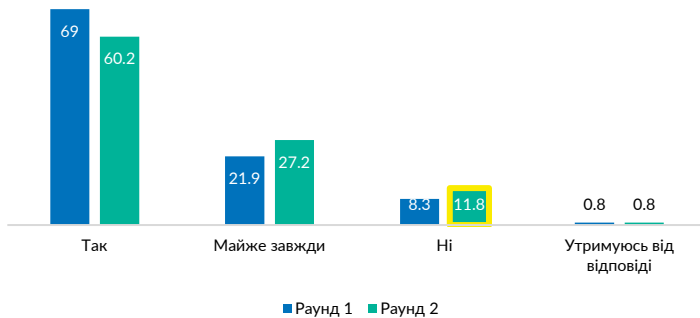
Чоловіки-респонденти вказували на незнання порядку отримання компенсації та брак документів у меншій кількості випадків (19 % і 27 % відповідно), як порівняти з відповідями жінок-респонденток, з яких 21 % вказували на незнання порядку отримання компенсації, а 29 % — на брак необхідної документації. Ці показники також є високими для людей похилого віку (21 % і 29 % відповідно), тоді як для представників молодшої вікової групи вони становлять 19 % і 28 % відповідно.

Трохи менше половини респондентів, оселі яких були пошкофджені або зруйновані (49 %), зареєстрували пошкофдження у національному та/або міжнародному реєстрі збитків. 51 % опитаних не зробили цього тому, що не знали, як це зробити (39 %) або не бажали (12%).

Безпека й гарантія права користування житлом

Понад 60 % учасників опитування почуваються в безпеці в тому житлі, де перебувають наразі, а 27 % почуваються в безпеці майже завжди. Натомість 12 % респондентів зазначають, що не почуваються в безпеці вдома. Якщо порівнювати ці дані з результатами першого раунду опитування, то можна спостерігати 4-відсоткове зростання. Здебільшого це пов'язано із воєнною ситуацією загалом (66 %), тоді як серед інших причин — перебування в житлі, що не є власним (25 %), перебування поблизу лінії фронту (18 %), небезпечні умови проживання (12 %), відсутність умов для приватності (4 %) й необхідність ділити житло з незнайомими людьми (4 %). Для переміщених осіб перебування у житлі, що не є власним, є основним чинником, що спричиняє почуття небезпеки в місці проживання.

Чи почуваєтесь ви в безпеці в тому місці, де проживаєте наразі?

Забезпечення права проживання

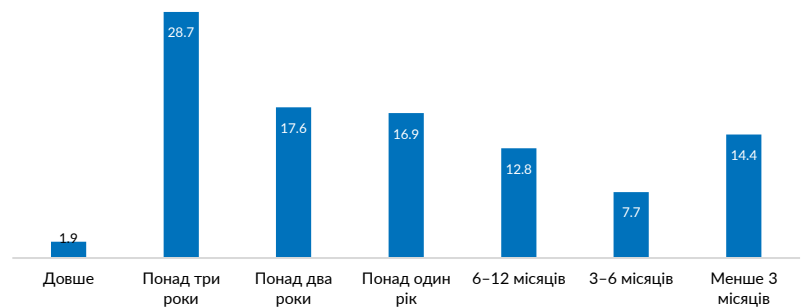
Переважна більшість респондентів (85 %), які проживають у родних або друзів, винаймають житло або живуть в місцях тимчасового проживання для внутрішньо переміщених осіб (МТП ВПО), зазначають, що їх право оренди й проживання забезпечене або достатньою мірою забезпечене. Невпевненість відзначається на мінімальному рівні. Для 12 % респондентів ситуація із забезпеченням права користування житлом є непевною, а в окремих випадках — вкрай нестабільною через загрозу виселення. Попри високі рівні заявленої безпеки користування житлом, майже 53 % зазначають, що їхнє право користування підтверджується лише усною домовленістю. Майже 42 % мають письмовий контракт, тоді як 2 % респондентів не мають жодної документації.

Проживання в МТП і чинники, що перешкоджають зміні місця проживання

У Швидкій оцінці завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA 4) зазначається, що ВПО в місцях тимчасового проживання, які є формою їх розміщення в крайньому разі, є особливо вразливою категорією. Це також підтверджується результатами опитування.

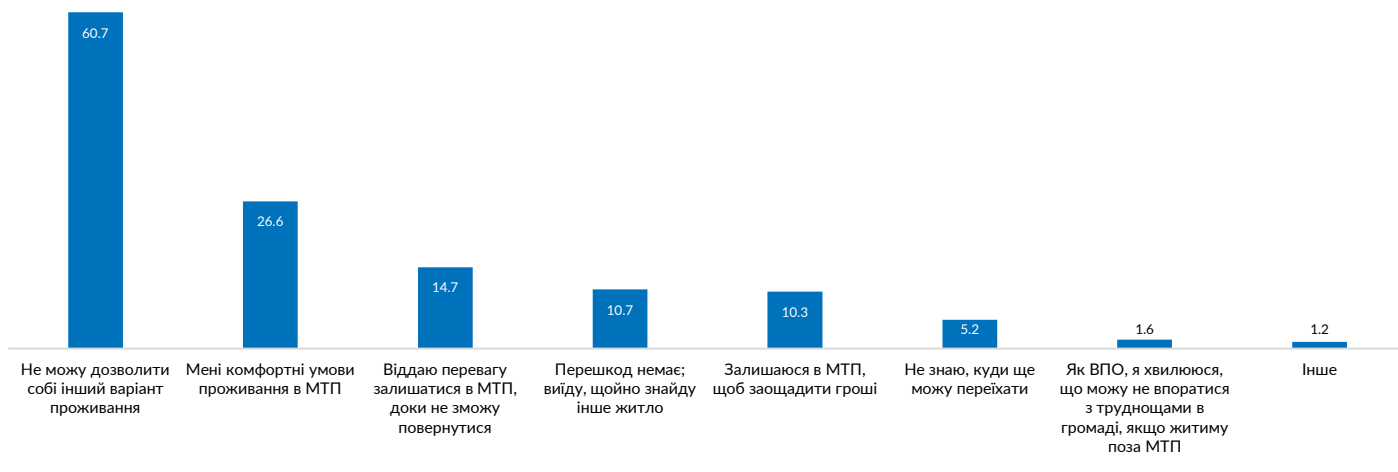
- Більш як три четвертих (78 %) респондентів, які проживають у МТП, перебувають там понад 6 місяців. Майже дві третіх (65 %) — понад рік, а майже половина (48 %) перебувають в МТП понад два роки.
- Понад 29 % опитаних прибули до МТП на початку війни й через 3 роки продовжують проживати там. 2 % ВПО перебувають в МТП ще довше. 30 % респондентів з особливими потребами проживають в МТП понад 3 роки.

Як довго ви проживаєте в МТП?

Фінансова спроможність є найбільшою перешкодою для виїзду з МТП (61%). Майже 27% респондентів зазначають, що почуваються комфортно в МТП, а 15% — просто чекають можливості повернутися додому. Близько 10% залишаються в МТП, щоб заощадити кошти, тоді як 11% планують виїхати, щойно знайдуть інше житло. Приблизно 5% не знають, куди можуть переїхати, а 2% висловлюють занепокоєння можливими проблемами в громаді у разі проживання поза МТП.

Перешкоди для виїзду з МТП

ВПО віком понад 60 років із особливими потребами, які проживають у МТП, у 9% випадків повідомляють, що не знають, куди ще можуть переїхати; серед чоловіків-респондентів цей показник становить навіть 10%. Це свідчить про необхідність надання цільової підтримки, щоб допомогти літнім ВПО з особливими потребами знайти сталий варіант житла поза межами МТП.

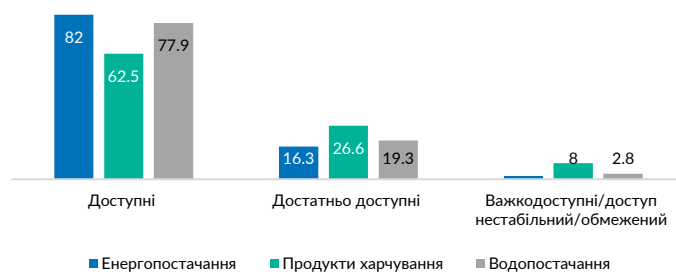
Базові потреби: енерго- та водопостачання, продукти харчування

Загалом, більшість респондентів повідомляють про хороший або задовільний доступ до енерго- та водопостачання, продуктів харчування протягом останніх 3 місяців (червень, липень, серпень). Про труднощі або обмеження у доступі повідомляє лише невелика кількість респондентів. З огляду на початок скоординованих обстрілів енергетичної інфраструктури після завершення збору даних, інформація щодо енергетики не враховує наслідків цих обстрілів.

Респонденти, які не мають роботи, а також респонденти з особливими потребами стикаються з дещо більшими труднощами в доступі до енерго- та водопостачання, продуктів харчування:

- понад 3% респондентів з особливими потребами повідомили про труднощі з доступом до енергопостачання, 13% — про труднощі з доступом до продуктів харчування, а 4% — про труднощі з доступом до водопостачання.
- 15% респондентів віком понад 60 років повідомили про більші, ніж у середньому труднощі з отриманням продуктів харчування.

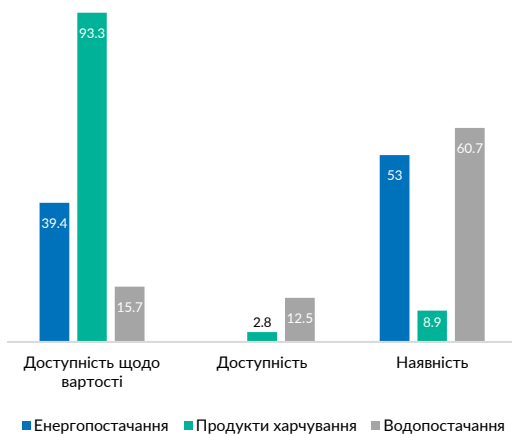
Можливості доступу до енерго-та водопостачання, продуктів харчування
(червень, липень, серпень)

- На півдні респонденти частіше повідомляли про труднощі з задоволенням базових потреб: 10% респондентів зазначили труднощі з доступом до продуктів харчування, а 8% — щодо доступу до водопостачання. Крім того, у східних областях та у Києві 9% респондентів відповідно також повідомили про обмежену можливість отримувати продукти харчування.
- Загалом, у відповідь на запитання про основні проблеми, з якими стикається громади під час прийому та інтеграції ВПО, 153 ключові респонденти з 50 громад назвали забезпечення продуктами харчування п'ятою за значущістю проблемою, а енерго-та водопостачання — десятою та одинадцятю відповідно.
- 36 ключових респондентів у прифронтових громадах вказали, що енергопостачання є більш суттєвою проблемою (6-та позиція), тоді як забезпечення продуктами харчування оцінено як менш проблемне (7-ма позиція).

Доступність за ціною є найбільшим бар'єром щодо задоволення потреби у продуктах харчування — понад 93%. Це також є другою за значенням перешкодою у доступі до енергопостачання та водопостачання — 39% і 16% відповідно. Серед респондентів, які мають труднощі з доступом до енерго- та водопостачання, 53% і 61% відповідно зазначають, що це пов'язано з обмеженнями у мережах енерго- та водопостачання. На таке саме обмеження щодо продуктів харчування вказали 9% респондентів. Відносно небагато респондентів стикаються з фізичними перешкодами щодо доступу до води (13%) та продуктів харчування (3%). Крім того, понад третина респондентів (33%), які стикаються з обмеженим або ускладненим доступом до водопостачання, пов'язують це з неналежною якістю води.

Бар'єри щодо доступу до енерго-та водопостачання, продуктів харчування

Усунення бар'єрів доступу до продуктів харчування

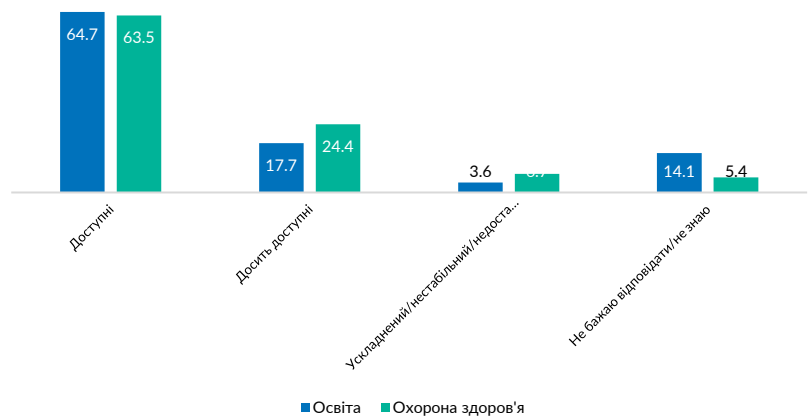

Базові послуги: охорона здоров'я та освіти

Респонденти загалом повідомляють, що мали хороший або задовільний доступ до освітніх і медичних послуг протягом останніх трьох місяців. Водночас 4% та 7% відповідно повідомили про ускладнений або недостатній доступ до цих базових послуг.

- 9% респондентів в Києві та північному макрорегіоні повідомляють, що найбільша проблема для них – доступ до медичної допомоги.
- Респонденти віком понад 60 років повідомили про проблеми з отриманням медичної допомоги, з яких 12% повідомили про наявність конкретних потреб.

Можливості отримати базові послуги: охорона здоров'я та освіти
(червень, липень, серпень)

Із 7% респондентів, в яких існують складнощі або обмеження в отримання медичної допомоги, повідомили про існуючі перешкоди, що пов'язані з фінансовими можливостями, фізичним доступом та наявністю необхідних послуг. Здебільшого ці перешкоди пов'язані з браком транспорту, його високою вартістю та відсутністю необхідних документів.

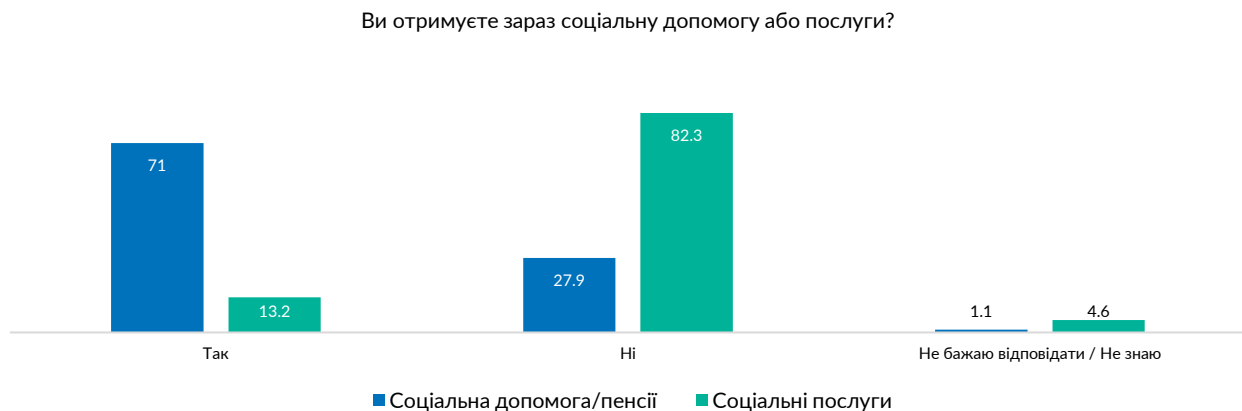

Щодо подолання цих проблем, 28% респондентів зазначили, що можуть впоратися з ними шляхом адаптації. 30% респондентів більше покладаються на підтримку членів родини, 9% – на гуманітарні організації, а 8% – на підтримку громади, тоді як 26% намагаються максимально самостійно вирішувати проблеми, пов'язані зі здоров'ям. Водночас понад 15% респондентів повідомили, що не знають, що робити або куди звертатися за допомогою, а 10% зазначили, що тимчасово будуть пристосовуватися без отримання необхідних послуг.

- Загалом, серед 153 респондентів із 50 громад, які відповідали на запитання щодо спроможності громад приймати та інтегрувати ВПО, та пов'язаних з цим проблем, охорону здоров'я та освіту було визначено як третю та четверту за значенням проблему.
- 36 респондентів із прифронтових громад зазначили, що забезпечення доступу до освіти є більш складним завданням з огляду на спроможність громад і посідає третє місце серед основних проблем у цьому напрямі.

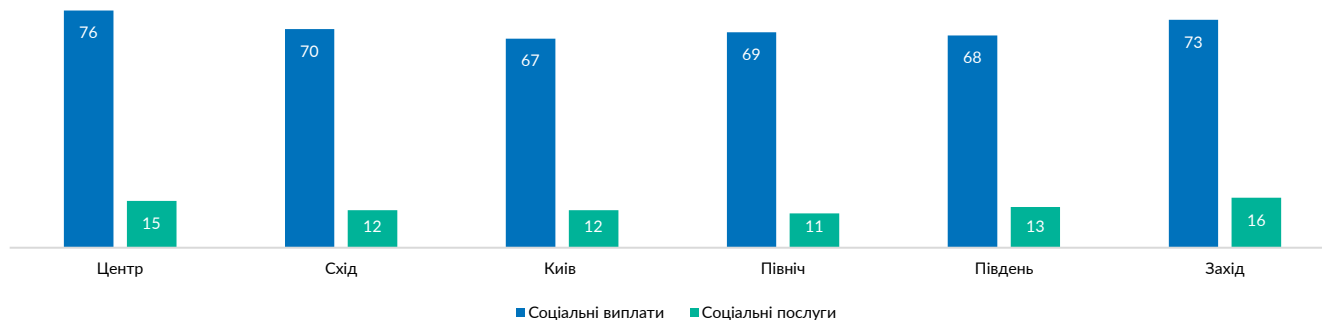
Доступ до системи соціального захисту

71% респондентів наразі отримують одну з форм соціальної допомоги (пільги або пенсію), а 13% респондентів користуються принаймні однією соціальною послугою від держави. Цей висновок відображає дисбаланс між грошовою та негрошовою соціальною допомогою, притаманний системі соціального захисту. Порівняно з першим раундом опитування з питань захисту, це свідчить про зростання залежності від системи соціального захисту на 8% щодо соціальних виплат та на 3% щодо соціальних послуг.

Дисбаланс між залежністю від грошових виплат та послуг спостерігається у всіх макрорегіонах та в Києві, оскільки це системна проблема. Респонденти з центральних та західних областей повідомляють про найвищий рівень залежності від системи соціального захисту — як щодо виплат, так і послуг.

Соціальний захист по макрорегіонах

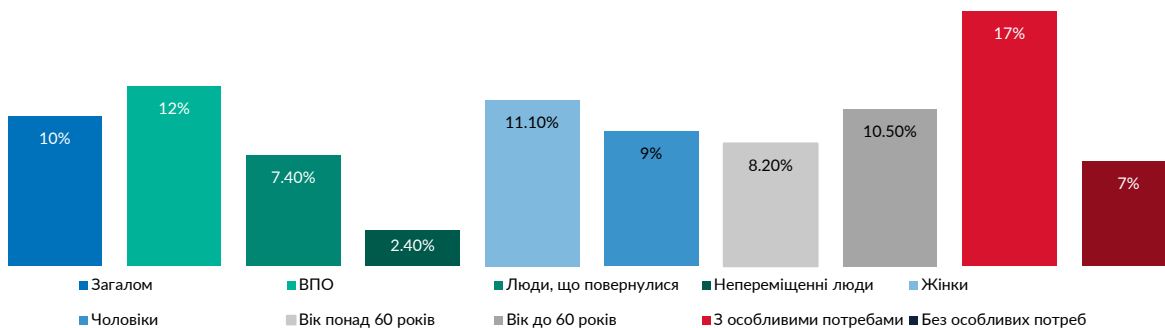
З **71% респондентів, які отримують соціальні виплати**, три основні види допомоги: грошова допомога ВПО (65%), пенсія за віком (62%) та пенсія по інвалідності (22%). ВПО, люди похилого віку та особи з особливими потребами більше залежать від соціальних виплат. Хоча загалом **13% населення користуються соціальними послугами**, така залежність є вищою серед ВПО, людей похилого віку та осіб з особливими потребами.

- 75% опитаних ВПО наразі отримують соціальні виплати (+4%). Натомість 60% людей, що повернулися, та 56% осіб, які не були переміщені, повідомляють про отримання таких виплат.
- 91% респондентів віком понад 60 років отримують соціальні виплати (+30%), тоді як серед респондентів молодшого віку цей показник становить 52%.
- 81% домогосподарств, у яких є член сім'ї з особливими потребами, наразі отримують соціальну допомогу (+10%). Цей показник є особливо високим для осіб з інвалідністю та людей похилого віку, які перебувають у групі ризику (по 87%).

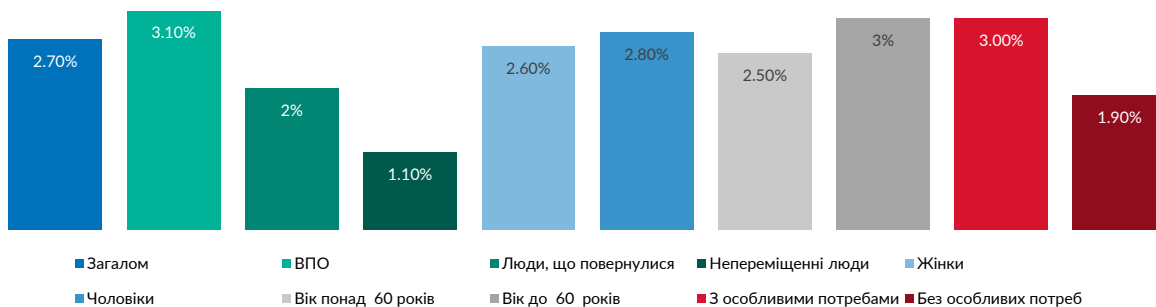
- 16% ВПО наразі отримують соціальні послуги (+3%). Цей показник є вищим серед ВПО, які проживають у МТП (17%). Натомість, люди, що повернулися, та люди, які не були переміщені, заявляють, що отримують соціальні послуги на рівні 4% відповідно.
- Майже 16% респондентів віком понад 60 років отримують соціальні послуги (+3%), тоді як серед респондентів молодшого віку цей показник становить 11%.
- 13% домогосподарств, у яких є член сім'ї з особливими потребами, наразі отримують соціальні послуги. Цей показник є особливо високим серед осіб з інвалідністю (15%) та, зокрема, серед людей похилого віку, які перебувають у групі ризику (23%).

Серед тих, хто не отримує державної соціальної допомоги, 13% респондентів стикаються з **перешкодами у доступі до державної системи соціального захисту**. З них 10% мають проблеми з отриманням соціальних виплат, а 3% – з отриманням соціальних послуг. Ці перешкоди різняться залежно від ситуації з переміщенням, віку, статі та наявності особливих потреб.

Бар'єри щодо отримання соціальних виплат

Бар'єри щодо отримання соціальних послуг

- ВПО з особливими потребами стикаються зі значними перешкодами у доступі до соціальних виплат (21%). Цей показник зростає на 10% серед жінок, середній вік яких становить 44 роки, які проживають у домогосподарствах із однієї особи (31%). Зазвичай це самотні жінки, які доглядають за іншими членами сім'ї.
- ВПО з особливими потребами також стикаються зі значними перешкодами у доступі до соціальних послуг (4%). Цей показник зростає до 5% серед людей з інвалідністю та до 9% серед домогосподарств, що очолюються однією особою.

Респонденти вказали на наступні основні типи перешкод у доступі до державної системи соціального захисту

- Відсутність документів та недостатня обізнаність з питань соціальної допомоги є важливими перешкодами для доступу до державної системи соціального захисту як щодо отримання виплат, так і щодо отримання послуг. Люди похилого віку частіше повідомляють про ці перешкоди.
- Люди похилого віку також значно більше страждають від тривалих термінів очікування (37%) та інших фізичних перешкод (11%) при поданні заяв на отримання соціальних виплат.
- Недостатня спроможність соціальних служб надавати необхідні послуги є більшою перешкодою для людей похилого віку та людей з особливими потребами, про що повідомили 36% та 37% респондентів відповідно.
- Відсутність необхідних соціальних послуг є особливо серйозною перешкодою для домогосподарств з особливими потребами (22%).
- Люди похилого віку також мають значніші труднощі з доступом до соціальних послуг (8%).

- Серед 153 ключових респондентів із 50 громад 20% підтвердили, що надаються всі 18 основних соціальних послуг, а ще 62% зазначили, що надаються майже всі. 10% ключових респондентів заявили, що в їхній громаді надаються лише деякі або жодна з цих базових послуг. Серед 36 респондентів із прифронтових громад 25% відзначили, що надаються тільки деякі з необхідних соціальних послуг.
- Серед соціальних послуг, які не надаються, респонденти найчастіше називали: підтримуване проживання, переклад жестовою мовою, тимчасове розміщення, соціальну адаптацію, догляд удома та догляд за дітьми, фізичну підтримку людей з інвалідністю, медіацію, а також послуги з догляду за дітьми поблизу місця проживання сім'ї.
- Відсутність адекватних приміщень, нестача необхідних людських ресурсів та спроможності/досвіду для надання певних соціальних послуг, а також обмеженість ресурсів згадуються як основні причини труднощів з наданням низки соціальних послуг. Респонденти також зазначають, що в окремих громадах потреба у деяких послугах є занадто низькою, тому мешканці частіше звертаються до сусідніх громад. У прифронтових громадах безпекова ситуація також не дає можливості надавати окремі соціальні послуги
- За словами ключових респондентів, дві основні групи, на які впливає такі обмеження у наданні соціальних послуг, це особи з інвалідністю (52%) та літні люди (41%)

Кращі практики для подолання проблем щодо нестачі спроможності надавати соціальні послуги:

-
- Створення мобільних груп для кращого охоплення найбільш уразливих членів громади, зокрема людей з обмеженими можливостями.
 - Посилення ролі громади та її членів, зокрема членів родин і волонтерів (соціальних фасилітаторів), у наданні соціальної підтримки на непрофесійній основі.
 - Надання невеликих грантів організаціям на рівні громад з метою розширення соціальної підтримки також вважається корисним інструментом.
 - Респонденти часто відзначають послуги соціального таксі як особливо важливі, оскільки вони дають змогу людям з обмеженою мобільністю отримувати доступ до наявних послуг, зокрема завдяки перенаправленням.
 - Тісна співпраця між органами державної системи соціального захисту та неурядовими організаціями.

Доступ до працевлаштування

48% респондентів працездатного віку. Із них 25% повідомили, що мають роботу (19% — повна зайнятість, 3% — неповна зайнятість, 3% — самозайняті), тоді як 19% повідомили, що не мають роботи, і переважна більшість — 82% — не зареєстровані у державній службі зайнятості. Це підтверджує низький рівень реєстрації, уже зафіксований у першому раунді опитування (80% із 19% безробітних респондентів). Ключові респонденти у 50 громадах зазначають, що зайнятість є другою за важливістю проблемою в їхніх громадах під час розміщення та інтеграції ВПО.

- 52% жінок-респонденток є працездатного віку, тоді як серед чоловіків цей показник становить 44%. Серед жінок близько 22% не мають роботи, тоді як серед чоловіків цей показник нижчий на 5% (17%). Водночас рівень реєстрації у державній службі зайнятості нижчий серед жінок (77%), ніж серед чоловіків (89%).
- 39% респондентів із домогосподарств, у яких є особи з особливими потребами, належать до працездатного віку. Серед них 19% не мають роботи, а серед респондентів з інвалідністю цей показник зростає до 20%.
- ВПО та особи, що повертаються, частіше залишаються без роботи (по 20%), ніж респонденти, які не були переміщені (11%). Крім того, серед ВПО, які мають роботу, рівень повної зайнятості нижчий (17%) порівняно з особами, що повертаються (20%) та респондентами, які не були переміщені (40%). Особи, що повертаються, мають найнижчий рівень реєстрації у службі зайнятості — 91% повідомили, що не зареєстровані.

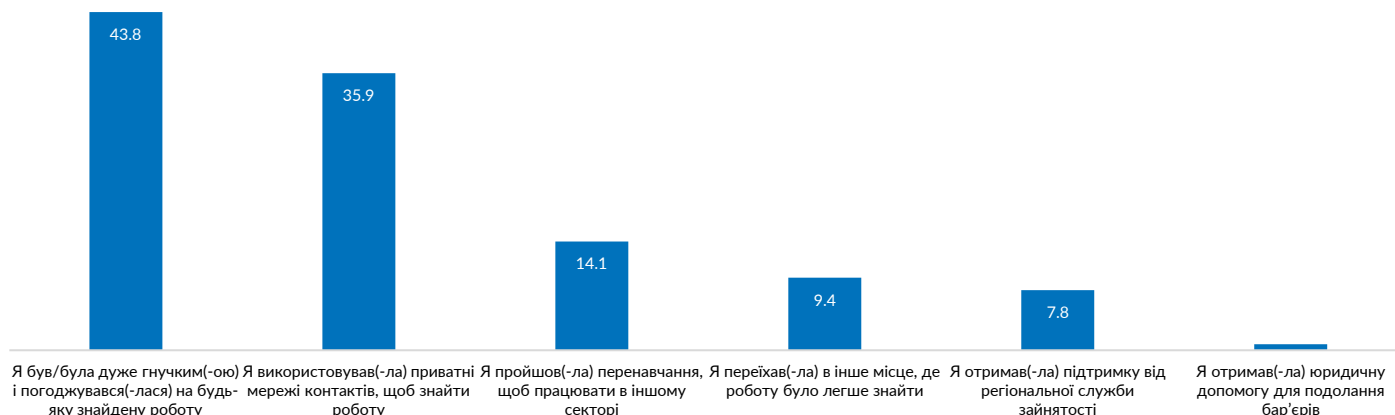
- Серед домогосподарств, очолюваних жінками, що повернулися, та мають членів із особливими потребами, ризик безробіття є найвищим: понад 27% зазначили, що не мають роботи. Серед жінок з числа осіб, що повертаються, які мають інвалідність, ризик безробіття є ще вищим: понад 33% зазначають, що наразі залишаються без роботи.
- Жінки серед ВПО загалом також стикаються з підвищеним ризиком безробіття: понад 22% повідомили, що на цей час вони не мають роботи.

Серед респондентів, які мають роботу, 13% повідомили, що вони стикалися з труднощами у пошуку працевлаштування. Ці бар'єри були вищими серед чоловіків (14%) і нижчими серед жінок (12%). ВПО (14%) і респонденти з особливими потребами (14%), особливо домогосподарства, очолювані однією особою, (25%) та особи з хронічними захворюваннями (17%) повідомили про підвищені труднощі.

Високий рівень труднощів, які домогосподарства, очолювані однією особою, повинні долати, найімовірніше, пов'язаний із обов'язками догляду та обмеженим доступом до послуг денного догляду за дітьми або іншими особами, за яких відповідають.

Як ви подолали труднощі і знайшли роботу?
Ключові стратегії

Гнучкість та приватні мережі контактів допомогли майже 80% респондентів подолати ці труднощі та знайти роботу. Тим, хто переїхав до іншого населеного пункту, подолати перешкоди до працевлаштування допомогли регіональна служба зайнятості, отримання нових навичок і навіть надання правової допомоги.

Серед респондентів, які наразі не мають роботи, не всі активно шукають працевлаштування. Понад половина — 54% — зараз не шукають роботу, тоді як 35% перебувають у пошуку. Інші респонденти були невпевнені або не побажали відповідати.

Респонденти, які не шукають роботу (54%)

- Основними причинами того, що респондент(к)и не шукають роботу, є обов'язки з догляду за дітьми або іншими особами, за яких вони відповідають, що зазначили понад 34% опитаних. Жінки значно частіше повідомляють про цю причину — 51%, тоді як серед чоловіків цей показник становить лише 11%.
- 29% не шукають роботу через стан здоров'я, і серед чоловіків цей показник є вищим — майже 37%. Близько 10% респондентів зазначають, що їх не розглянуть через вік, тоді як 11% кажуть, що їхня інвалідність не дозволяє їм працювати. Серед чоловіків інвалідність як причина не шукати роботу зустрічається частіше — 18%.
- 3% повідомляють, що вони просто чекають на можливість повернутися додому. 5% не шукають роботу через страх мобілізації, і серед чоловіків цей показник значно вищий — 12%. 1% респондентів не шукають роботу через проблеми з психічним здоров'ям або тому, що вони вважають себе надмірно кваліфікованими для доступних вакансій.

Респонденти, які шукають роботу (35%)

- У контексті бар'єрів до працевлаштування 46% зазначають, що просто немає доступних вакансій. 17% відповідають, що не мають потрібного досвіду чи навичок для наявних робіт.
- Для майже 29% респондентів складність полягає в тому, що вони не можуть знайти роботу з достатньою гнучкістю, щоб поєднувати її з обов'язками догляду. Жінки стикаються з цим бар'єром частіше — у 35% випадків, тоді як серед чоловіків цей показник становить 18%.
- 7% зазначають, що їм потрібна допомога у пошуку роботи, але вони не знають, де її отримати, а 6% не знають, де знайти інформацію про доступні вакансії.
- 4% повідомляють про випадки виключення чи дискримінації, а 1% — про юридичні перешкоди у пошуку роботи. Про виключення та дискримінацію як бар'єри повідомляють виключно внутрішньо переміщені особи.

- Гендерні чинники найбільше впливають на те, чи шукає роботу людина, яка її не має. Крім того, бар'єри, з якими стикаються люди, що шукають роботу, також значною мірою залежать від гендерних чинників.
- Про виключення та дискримінацію як бар'єри повідомляють виключно внутрішньо переміщені особи.

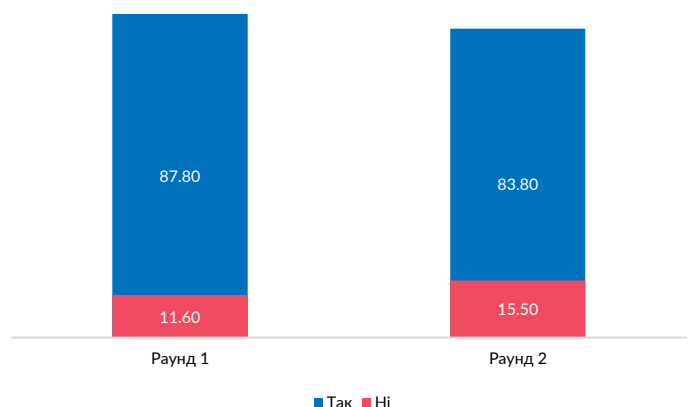
Доступ до надавачів фінансових послуг та цифрового доступу

Доступ до цифрових послуг

Загалом майже 84% респондентів мають цифровий пристрій, тоді як 16% — не мають. Це свідчить про нижчий рівень цифрового доступу порівняно з першим раундом, що, ймовірно, пов'язано з вищим середнім віком респондентів.

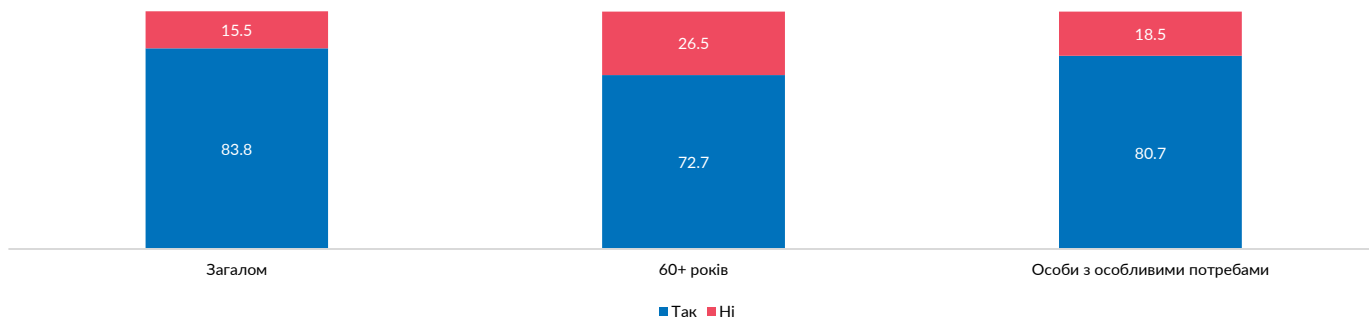
- Респонденти з центрального та східного макрорегіонів повідомляють про нижчий доступ до цифрових пристроїв — понад 17% — ніж респонденти з інших регіонів.
- Відсутність цифрового пристрою є на один відсоток вищою серед ВПО (16%), тоді як особи, що повертаються, та ті, хто не був переміщений, мають нижчі показники — 14% та 10% відповідно.

Чи маєте ви доступ до цифрових послуг?
Порівняння раунду 1 та раунду 2

- Респонденти віком понад 60 років (27%), а також ті, хто має особливі потреби (19%), мають найнижчий доступ до цифрових пристроїв.

Чи маєте ви доступ до цифрових послуг?
Врахування віку та особливих потреб

- Переважна більшість тих, хто має цифровий пристрій, мають добру або принаймні середню якість підключення, і лише 2% повідомляють про недостатню якість інтернету для повноцінного використання пристрою. Такі труднощі з підключенням частіше зустрічаються у південному та східному макрорегіонах (3%).
- 89% тих, хто має цифровий пристрій, не мають проблем із його використанням. 10% повідомляють про певні або значні труднощі, пов'язані з низькою цифровою грамотністю або інвалідністю. Респонденти віком понад 60 років повідомляють про такі труднощі майже вдвічі частіше — 19%. Серед респондентів із особливими потребами цей показник становить 12%.

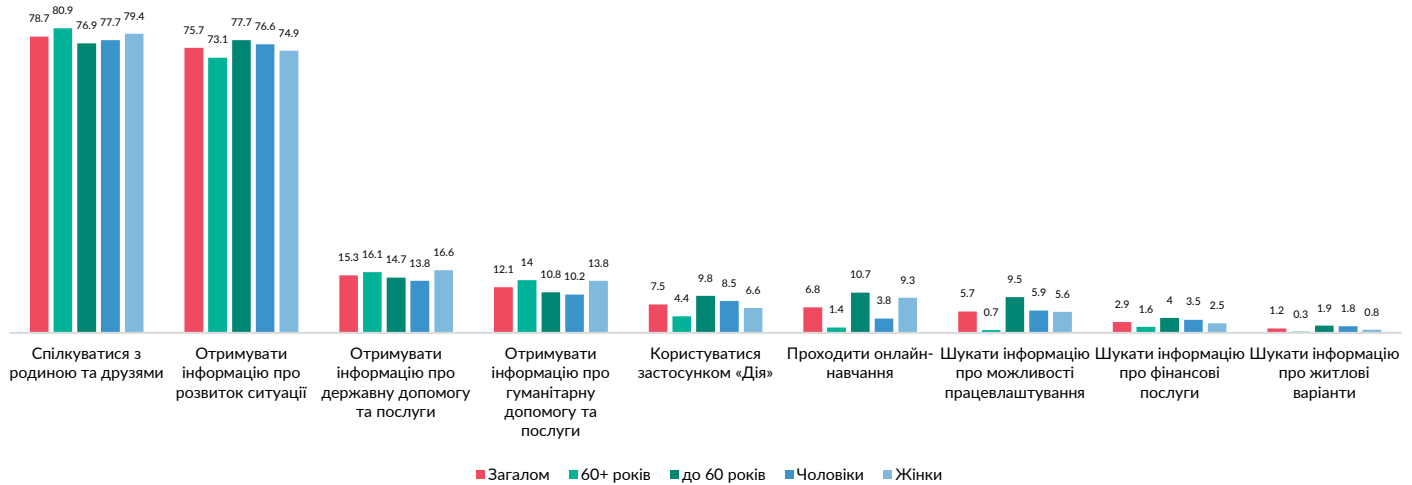

- Похилий вік є фактором, який найбільш суттєво знижує цифровий доступ. Цифровий доступ серед респондентів старше 60 років погіршується ще більше у разі наявності особливих потреб: 29% таких людей не мають цифрового пристрою, або навіть 30%, якщо вони також є ВПО.
- Одинокі літні домогосподарства, які перебувають у групі ризику, мають найменший доступ до цифрових пристроїв — понад 34%

Використання цифрового пристрою для спілкування з друзями та родиною, а також для отримання інформації про розвиток ситуації є двома основними цілями серед усіх груп, хоча серед осіб, які не були переміщені, ці показники дещо вищі. ВПО частіше, ніж інші групи, використовують цифрові пристрої для отримання інформації про державну та гуманітарну допомогу. ВПО — єдина група респондентів, яка використовує цифрові пристрої для пошуку інформації про варіанти житла. Особи, що повертаються, частіше за інші групи використовують цифрові пристрої для онлайн-освіти, тоді як респонденти, які не були переміщені, значно частіше використовують їх для отримання інформації про фінансові послуги.

Використання цифрових пристроїв: основні цілі — аналіз за віком та статтю

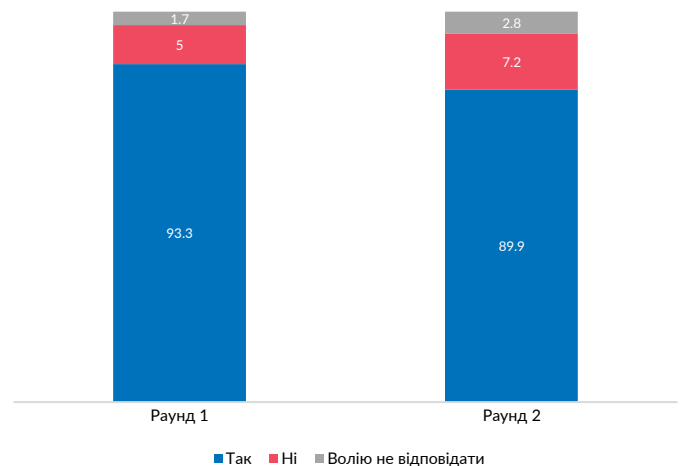
- **Вікові відмінності** у використанні цифрових пристроїв переважно стосуються отримання інформації про державні та гуманітарні послуги — потреба в такій інформації значно вища серед респондентів віком понад 60 років. Молодші респонденти частіше використовують цифрові пристрої для доступу до застосунку «Дія» та для онлайн-навчання.
- **Гендерні відмінності є наступними:** Чоловіки частіше використовують цифрові пристрої для отримання інформації про розвиток ситуації, для особистого спілкування, а також для доступу до застосунку «Дія». Жінки частіше користуються цифровими засобами для отримання інформації про державні та гуманітарні послуги, а також для онлайн-освіти.
- **Відмінності, пов'язані з особливими потребами:** Респонденти з особливими потребами також частіше використовують свої цифрові пристрої для особистого спілкування та отримання інформації про розвиток ситуації, а також про доступну допомогу.

Доступ до фінансових послуг

У цілому понад 90% респондентів мають доступ до фінансових послуг — через банки, пошту або онлайн, тоді як 7% не мають такого доступу. Порівняно з раундом 1, це свідчить про незначне зменшення доступу до фінансових послуг на 2%.

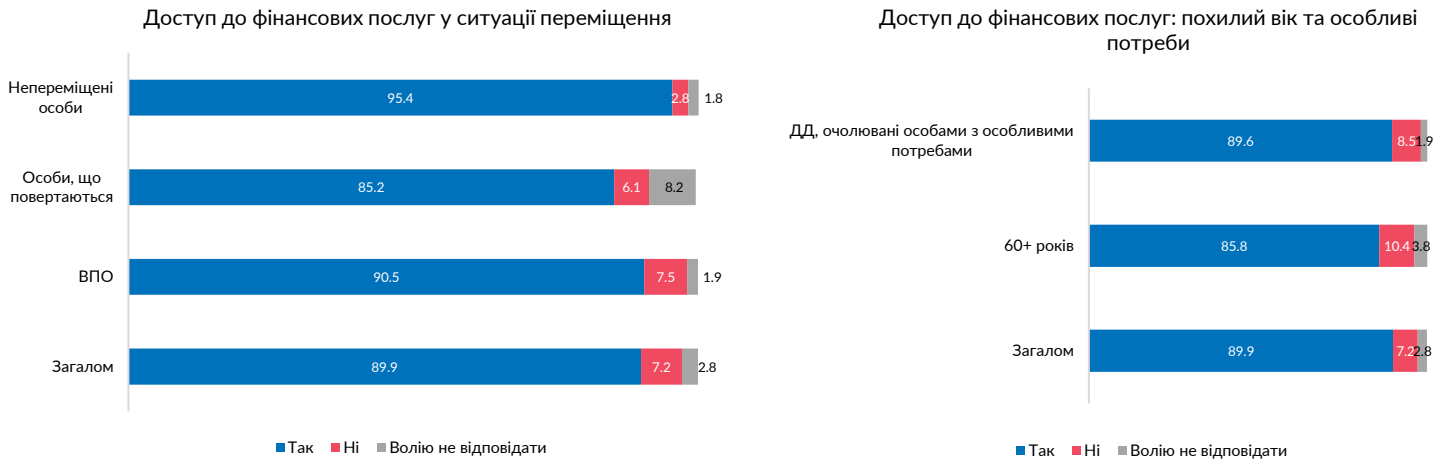
- Близько 8% ВПО повідомляють про відсутність доступу до фінансових послуг, тоді як серед осіб, що повертаються, цей показник становить 6%, а серед респондентів, які не були переміщені, — 3%.
- Жінки повідомляють про доступ до фінансових послуг на 2% частіше (8%), ніж чоловіки (6%).
- Вікові відмінності є ще помітнішими: майже 10% респондентів віком понад 60 років повідомляють про відсутність доступу до фінансових послуг — це на 6% більше, ніж серед молодших респондентів (4%).
- У домогосподарствах, де є особи з особливими потребами, респонденти у 9% випадків повідомляють про відсутність доступу до фінансових послуг, тоді як серед інших — у 6% випадків. Літні люди з групи ризику повідомляють про особливо високий рівень відсутності доступу — майже 13%.
- Нестача доступу до фінансових послуг є вищою у західному макрорегіоні (10%) та найнижчою в Києві (4%).

Доступ до фінансових послуг
Порівняння раунду 1 та раунду 2

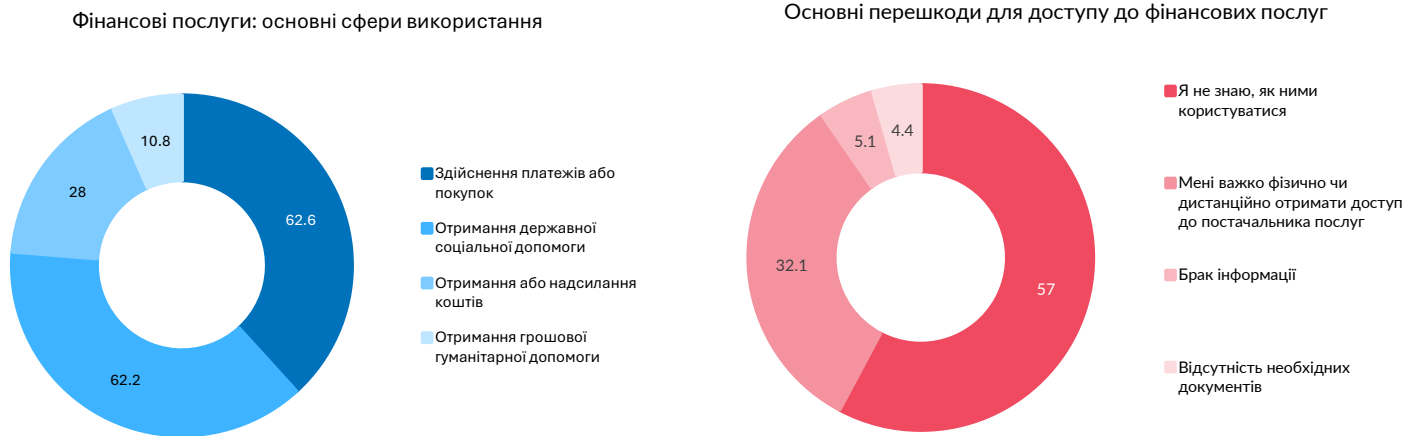

Літні внутрішньо переміщені особи з групи ризику, тобто респонденти віком понад 60 років, які зазвичай живуть без соціальної підтримки, мають найнижчий рівень доступу до фінансових послуг: понад 16% повідомляють про його відсутність.

Респонденти, які мають доступ до фінансових послуг, переважно використовують їх для здійснення платежів або покупок (63%) та для отримання державної соціальної допомоги (62%). Інші поширені цілі використання фінансових послуг: отримання або надсилання грошей (28%) та отримання гуманітарної грошової допомоги (11%). Серед 7% респондентів, які не мають доступу до фінансових послуг, основними бар'єрами є: відсутність знань, як користуватися фінансовими послугами (57%), фізичні або цифрові бар'єри доступу до провайдерів (32%), недостатня поінформованість про фінансові послуги (5%), відсутність необхідних документів (4%).

- ВПО частіше використовують фінансові послуги для отримання державної соціальної допомоги (67%) та гуманітарної допомоги (13%), тоді як особи, що повертаються, та респонденти, які не були переміщені, частіше використовують фінансові послуги для платежів і покупок (71% і 76% відповідно) та для отримання або надсилання грошей (40% і 41% відповідно). У порівнянні з ВПО: особи, що повертаються, на 21% рідше використовують фінансові послуги для отримання державної соціальної допомоги, і на 9% рідше — для отримання гуманітарної допомоги (3%). Респонденти, які не були переміщені, використовують фінансові послуги на 26% рідше для отримання державної соціальної допомоги та на 11% рідше — для отримання гуманітарної допомоги.

- Респонденти віком понад 60 років частіше використовують фінансові послуги для отримання державної соціальної допомоги (81%), так само як і респонденти з особливими потребами (61%). Значущих гендерних відмінностей у цьому контексті не зафіксовано.

Респонденти віком понад 60 років частіше повідомляють про відсутність доступу до фінансових послуг через те, що вони не знають, як ними користуватися (69%). Респонденти з особливими потребами частіше повідомляють про фізичні бар'єри доступу — майже 38%. ВПО стикаються з дещо підвищеними бар'єрами, пов'язаними з документами, під час доступу до фінансових послуг (6%).

Соціальна згуртованість і інтеграція

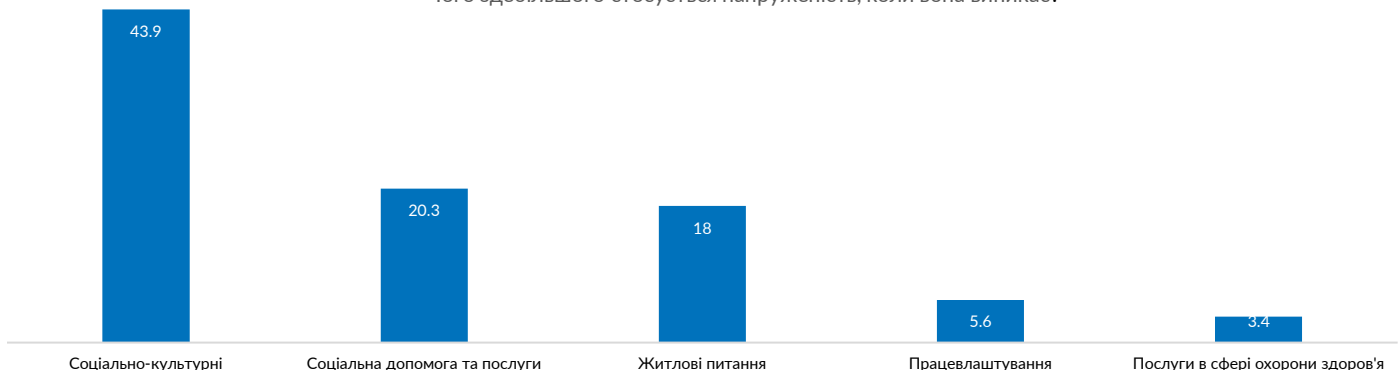
77% переміщених респондентів зазначають, що вони почуваються бажаними у громаді, в якій проживають. Загалом близько 11% ВПО кажуть, що після переміщення вони стикалися з певними проблемами соціальної інтеграції, хоча 5% з них повідомили, що ситуація з часом покращилася. Інші були невпевнені або воліли не відповідати. У першому раунді цього опитування 72% зазначали, що їх приймають, тоді як 15% ВПО — що ні. ВПО, які проживають у МТП, повідомляють про найвищі труднощі соціальної інтеграції — майже 15%. Респонденти-ВПО у західному макрорегіоні також повідомляють про вищий рівень таких труднощів — 19%. 83% осіб, які повернулись зазначають, що вони почуваються бажаними у громаді, до якої повернулись. Порівняно з першим раундом цього опитування, цей показник зменшився на 10%. Лише 2% повідомляють про певні труднощі з реінтеграцією. Ці труднощі частіше відзначають чоловіки-поверненці (4%), а також поверненці з особливими потребами (3%).

Чи існує напруженість у вашій громаді?

- Понад 84% переміщених респондентів зазначають, що у громаді, де вони проживають, немає напруженості, що на 2% більше порівняно з першим раундом цього опитування. Водночас 11% переміщених осіб повідомляють про певний рівень напруженості. ВПО, які проживають у колективних центрах, найчастіше повідомляють про такі випадки — на рівні 17%.
- 87% осіб, які повернулись, зазначають, що у громаді немає напруженості, тоді як менш ніж 5% повідомляють про її періодичні прояви.
- Серед непереміщених респондентів 91% стверджують, що напруженості не виникало, тоді як 6% повідомляють про її поодинокі випадки. Крім того, 2% непереміщених респондентів зазначають, що присутність ВПО або осіб, які повернулись викликає у них певний дискомфорт.

За словами ВПО, напруженість найчастіше виникає через соціально-культурні причини, а також у зв'язку з проблемами доступу до послуг.

Чого здебільшого стосується напруженість, коли вона виникає?

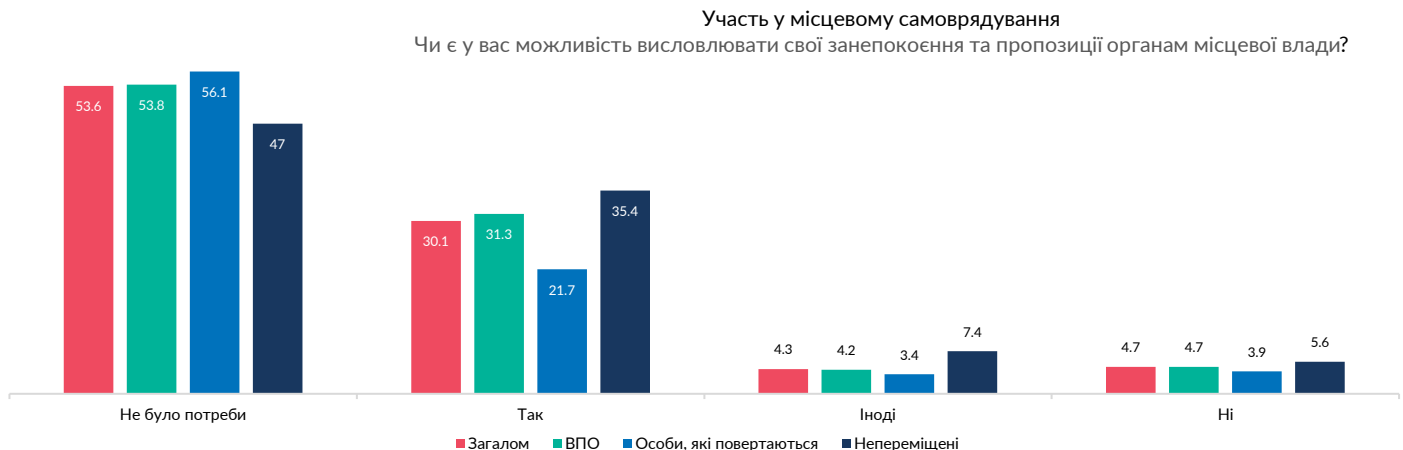

- 8% ключових інформаторів підтверджують наявність певної напруженості у їхніх громадах, яка впливає на взаємини між ВПО та іншими жителями. Ключові інформатори прифронтових громад повідомляють про менший рівень такої напруженості — 6%. 1% ключових інформаторів зазначають, що мали місце окремі інциденти, які вплинули на соціальну згуртованість.
- Серед причин такої напруженості та пов'язаних інцидентів ключові інформатори називають культурні відмінності, зокрема відмінності у використанні мови та пов'язані непорозуміння, небажання ВПО соціально взаємодіяти та інтегруватися в громаду, а також фактичне або уявне надання ВПО преференцій, наприклад, під час розподілу гуманітарної допомоги.
- 29% ключових інформаторів зазначають, що у їхніх громадах існують механізми, які допомагають пом'якшувати таку напруженість. До них належать медіація, діалог, проведення спільних заходів і реалізація спільних ініціатив для зміцнення взаєморозуміння. Декілька респондентів також наголосили, що важливу роль у цьому відіграють психологи та Ради ВПО.

Залучення до місцевого самоврядування та забезпечення доступу до правосуддя

30% респондентів повністю беруть участь у місцевих громадських справах і мають можливість висловлювати свої занепокоєння та пропозиції органам місцевої влади у своїй громаді. 9% не мають такої можливості або можуть це робити лише інколи. Інші поки що не мали потреби у такій взаємодії або воліли не відповідати. Серед тих, хто повідомив, що не може висловлювати занепокоєння чи пропозиції органам місцевої влади, 38% вважають, що їм там не раді, тоді як понад чверть (25%) не знають, як звернутися до місцевих органів влади з питаннями.

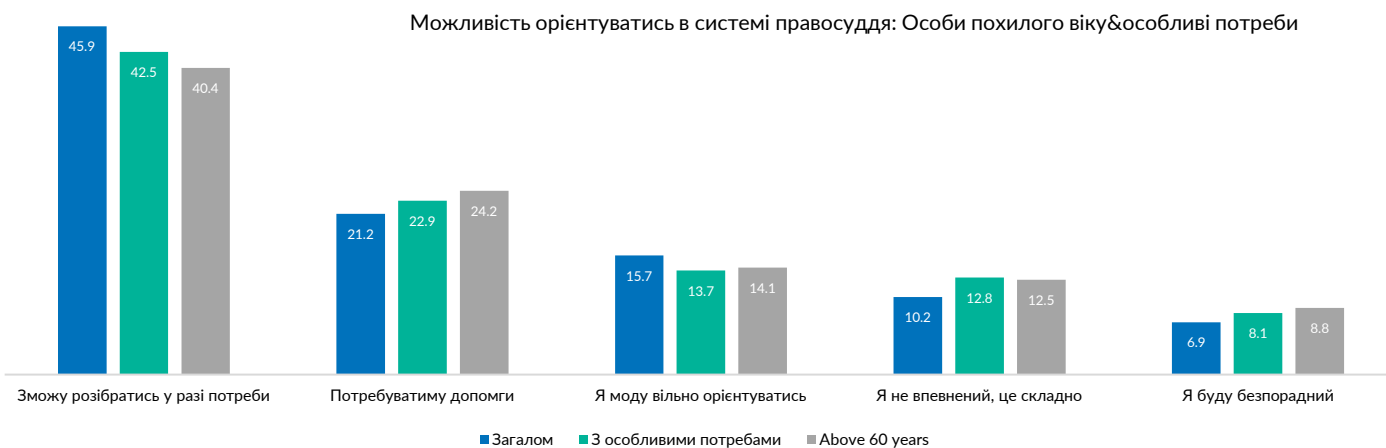
Непереміщені респонденти мають меншу потребу у взаємодії з місцевими органами влади порівняно з ВПО та поверненнями. Особи, які повернулись, повідомляють про найнижчий рівень участі у громадських справах.

Загалом 62% респондентів зазначають, що вони можуть впевнено орієнтуватися у системі правосуддя або впевнені, що зможуть розібратися у разі потреби (зменшення на 7% порівняно з першим раундом). Майже 21% потребуватимуть допомоги, 7% почуватимуться безпорадними, а 10% не були впевнені, чи зможуть розібратися у системі через її складність.

- Як чоловіки, так і жінки повідомляють, що для орієнтації у системі правосуддя їм знадобиться допомога — 21%, а 7% були б безпорадними, без суттєвої різниці між статями.
- Найлегше, за повідомленнями, орієнтуються у системі правосуддя особи, які повернулись, — 65%, порівняно з 61% серед ВПО та 59% серед непереміщених респондентів. ВПО найчастіше відчують безпорадність у цьому питанні — 8%, тоді як серед осіб, які повернулись, і непереміщених респондентів цей показник становить 4%.

Для респондентів віком понад 60 років та осіб з особливими потребами система правосуддя є найскладнішою для орієнтації: майже 24% і 23% відповідно зазначають, що потребуватимуть допомоги, а 9% і 8% відповідно повідомляють, що були б безпорадними у разі необхідності користуватися системою.

Методологічна примітка

Методологія включає два взаємодоповнюючі компоненти – опитування домогосподарств (ДГ) та опитування ключових інформаторів (КІ), що враховує точку зору людей та органів влади, – які об'єднуються на аналітичному етапі. Опитування домогосподарств було проведено серед 4 522 домогосподарств, з рівнем участі 89,5% (4 046 домогосподарств), шляхом комбінованого використання телефонних та особистих інтерв'ю з географічно стратифікованою вибіркою для отримання репрезентативних результатів на рівні країни, макрорегіонів та областей. До цього включено 1 023 особистих інтерв'ю з респондентами в місцях спільного проживання, щоб дозволити аналіз, що стосується конкретної ситуації ВПО в цих місцях, спираючись на Оцінку вразливості Кластера СССМ за 2024 рік. Серед цих респондентів 37% проживають у колективних центрах на Заході, 31% – на Сході, 17% – у Центрі, а 9% та 5% респондентів відповідно – в місцях спільного проживання на Півночі та Півдні. Напівструктуроване опитування ключових інформаторів на рівні громади доповнило опитування домогосподарств і було проведено у 50 громадах, по 10 у кожному з 5 макрорегіонів, пріоритет надано громадам з високою кількістю ВПО, що приймають, порівняно з населенням, що проживає в цій громаді. В аналізі спільні риси та відмінності між макрорегіонами, а також «прифронтовими» та «неприфронтовими» районами вважалися важливими. Для цього аналізу було проведено загалом 153 опитування з КІ. Анкети були протестовані перед використанням для початкового опитування.

Охоплення

- Географічне охоплення: Опитування проводилося по всій країні, за винятком територій, що перебувають під тимчасовою окупацією або, де ведуться активні бойові дії, до яких або немає доступу, або вони не підходять для збору даних.
- Часове охоплення: Опитування – це зображення у часі, що відображає відповіді, надані на момент збору даних. У цьому аналізі даних другого раунду опитування, де це доречно, наведено порівняння з першим раундом. Подальші тенденції та закономірності будуть простежувані з часом у разі проведення додаткових опитувань за цією методологією.
- Обсяг охоплення осіб: Респондентами опитування домогосподарств були переважно ВПО та особи, які повернулися, а також особи, які не є переміщеними особами та можуть постраждати від війни, тоді як представники місцевих органів влади, територіальних відділів і центрів надання послуг, а також працівники соціальної сфери на рівні громад зробили свій внесок у опитування КІ. Респонденти були старші за 18 років.
- Матеріальний обсяг: В опитуванні використовується аналітична структура, що базується на правах людини, що охоплює безпеку та захист, включаючи психологічну безпеку, свободу пересування, документи, єдність сім'ї, житло, земельні та майнові права, доступ до основних послуг (освіта, охорона здоров'я), доступ до основних потреб (енергія, харчування, вода), доступ до державної соціальної допомоги та послуг, доступ до працевлаштування, цифровий доступ та доступ до постачальників фінансових послуг, соціальну згуртованість та інтеграцію, а також певні аспекти, пов'язані з участю у державних справах, а також доступ до правосуддя.

Обмеження

- Географічне охоплення опитування було обмеженим і виключає території, що перебувають під тимчасовою окупацією або де ведуться активні бойові дії. Це має наслідки для типу та поширеності певних ризиків, тому аналітичні результати обмежуються профілями в межах географічного охоплення опитування.
- Вибірка для опитування домогосподарств здебільшого включала одержувачів гуманітарної допомоги та послуг, зокрема тих, хто проживає в місцях тимчасового проживання. Переважно інтерв'юєри є працівниками гуманітарних організацій. Це може мати наслідки для результатів, а зокрема, для заявлених рівнів вразливості.
- Аналіз базується на даних, наданих самими респондентами, і правдивість тверджень, отриманих за допомогою опитування ДГ та КІ, додатково не перевірялася. Оскільки опитування не розроблене як оцінка потреб у поєднанні з консультуванням, на початку опитування вжито заходів щодо зменшення ризику відповідей, спрямованих на отримання допомоги та послуг.
- Стратифікована вибірка включала лише невелику частку домогосподарств, які не були переміщеними особами та не повернулися, тобто 7%. Таким чином, аналіз цієї групи є лише довідковим.
- Опитування домогосподарств було проведено серед респондентів віком старше 18 років. Таким чином, інформація про становище дітей була отримана лише з відповідей опікунів. Для цілей цього опитування термін «діти» використовувався для позначення особи віком до 18 років.
- Ключовий інформатор, який використовувався в опитуванні на рівні громад, не давав статистично значущих тверджень щодо місцевих, але надавав відповідну якісну інформацію, що доповнювала опитування на рівні домогосподарств.

Другий раунд цього опитування врахував уроки, отримані під час пілотного випуску першого раунду. Було проведено сесії зворотного зв'язку з інтерв'юєрами, а також аналітичний семінар за участю партнерів, що долучалися до дослідження, щоб визначити можливості для вдосконалення методології, включно з опитувальними анкетами, стратегією вибірки та процесом збору даних, з метою усунення виявлених недоліків. Ці зміни слід враховувати при порівнянні результатів двох раундів опитування.

Представлення даних у графіках відображає основні результати та опускає менш поширені відповіді, не коригуючи відсотки для узгодження з загальною кількістю відповідей. У текстовому описі всі відсотки наведено з округленням.

Наступні партнери УВКБ ООН та учасники Кластеру із захисту надали свій внесок у це опитування та аналіз:

